

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Hrabani Mauri expositiones in Hester und Iudith - Cod.
Aug. perg. 75**

Hrabanus <Maurus>

[S.l.], [9. Jahrh.]

Expositio in librum Iudith

[urn:nbn:de:bsz:31-63644](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-63644)

potentia stetit. Sed cum arbatus quem alii arbacen uocant. prefectus medorum idem que natione medus. Sardapallum regem suum apud babiloniam interfecisset. regnum nomen & summam in medos transtulit. Ita enim & babilonis regnum eodemo in medos diuicatum est. Quo anno apud latinos pro casamulii & numitoris pater auus hirhes filius. Quae mater romuli fuit regnare cepit. Discedente autem arbato in medos partem regni parere se retinere chaldei. quia babiloniam sibi aduersus medos uindicauerunt. Ita babiloniae potestas apud medos propria & as apud chaldeos fuit. Chalder autem propter antiquam regie urbis dignitatem. non illam suam sed se illius uocare maluerunt. Unde factum est ut nabuchodonosor ceterique post eum usque citrum reges quamuis chaldeorum uiribus potentes & babiloniae nomine legantur. clari in numero & ordine regum non habeantur in iustam. Si quidem eo tempore quo a zarius qui & ozias nominatus est super duas tribus in iherusalem regnauit & ieroboam

filius ioas regis isrl super decem tribus in samaria regnauerat. regnum assiriorum per arbatum destructum atque in medos translatum est. & interim sine principibus regebat. usque ad deiocum regem medorum. qui ecbachaniam condidit ciuitatem. In medio autem tempore chaldei proprie preualebant. Quorum sepe rate quedam regnari successiones. ut supra dictum est feruntur; demique thegladphalaser & salmanasar & sennacherib reges assiriorum terram israhelitarum istis temporibus uastasse. atque eos in captiuitatem duxisse describitur. Antequam deiocus in media regnauerit. postea aut nabuchodonosor iherosolimam uastauit. Tamen aliquorum regum medorum inter arbatum & deiocum in chronicis introducta re perimus nomina. Ubi fertur quod post arbatum xx octo annis regnauit. secundus sosarmus annis triginta in medis regnauerit post quem medicus tertius annis xl. post hunc quartus cardaceus annis tredecim. Deinde deiocus annis quinquaginta un.

post deiocum autem fratres annis
 uiginti memorata gente regnauit.
 post hunc ciaxares siue diocles annis
 triginta duobus; qui moriens imperi-
 um astragi dedit. quem cirus
 rex persarum nepos ipsius astragis
 ex filia regno priuauit. ac regnum
 medorum imperfas transtulit.
 Qui babiloniam uastauit. ac regnum
 illius penitus destruxit; interficiens
 balthasar abnepotem nabuchodono-
 sor regis babilonis. Iuuantio eclario
 ut iosephus testatur propinquo suo
 filio utaque astragis. annos octatis
 habente sexaginta duos. haec autem
 ideo posuimus. ut lector diligens. ali-
 quam noticiam regum assiriorum
 atque medorum. in predicto opere
 breuiter a nobis succinctam inueniet.
 paratius agnitis regum successione.
 historie indagare possit ueritatem.
 Cum maxime predictorum regum or-
 do narrationis conueniat. Ceterum
 eusebius in chronico suo asserit cham-
 bisem filium eiri qui post patrem tri-
 ginta annis regnauit. octo annis
 imper fide regnare. & ab hebreis secun-
 dum nabuchodonosor uocari. sub
 quo iudith historia conscripta sit.
 Sed quia ipsa historia arfaxath.

dicit esse regem medorum. & nabucho-
 donosor regem assiriorum qui regna-
 re & minime. ipsumque nabucho do-
 nosor superasse regem medorum & ob-
 tenuisse eum. non inuenio quomodo re-
 gnum assiriorum a medis ac persis des-
 tructum atque uastatum. rursus prou-
 luerit ipsis medis. sic chambises nabucho-
 donosor esse uullegatur. nisi forte dica-
 mus quod ipse chambises qui gentes fini-
 timas impugnare & aegyptum superas-
 se describitur. Cum regnum assirio-
 rum atque persarum eodem tempore ui-
 tauerat. aliquem regem nomine
 arfaxath in media repugnantem
 uicerit. ac suo imperio subiugauerit.
 Sed adhuc opinionem sequendam
 neminem inuicem trahimus. Eli-
 gat quisque quod sibi uale uidea-
 tur. tantum ut sensus eius ueritate
 non discordet. Et ipse edificauit
 ciuitatem potentissimam quam ap-
 pellaunt se bathanis. ex lapideibus
 quachatis & sectis. fecit muroseius
 in altitudinem cubitorum septuagin-
 ta. & latitudinem cubitorum trigin-
 ta. atque suroeuus posuit in altitudi-
 nem cubitorum centum & reliqua.
 Et bathanis medice prouincie metropo-
 lites est. quam superius diximus ad deioco

regem medorum conditam. Sed quomodo
 presens historia tam aedificatam esse ab
 arfaxath ciuitatem potentissimam mu-
 rorum nimia ualitudine atque ampli-
 tudine. turrium altitudine narrat.
 possumus eam intellegere ad ioco pri-
 mitus conditam. sed ab arfaxath am-
 plificatam. Sicut & iosephus narrat
 danuelem propheta[m] sub dario rege
 in eadem ciuitate medis^{um} mo[se]lem
 ualde preclarum & mirabiliter mi-
 nis instruxisse. quod e quidem
 ut ipse dicit manet. hactenus & ui-
 dentibus creditur nuper aedificatum.
 ita ut ea die qua conspicitur putat
 esse constructum. Sicut eius pulchritu-
 do noua uidetur & solida. nullaque
 senectute tam magni temporis lon-
 geuitate confecta. cum aedificia
 eademque quae homines patiantur.
 & ad uetustatem peruentant. & sua
 fortitudine longeuitate careant.
 ac proprii decoris amissione mar-
 cescant. hactenus enim sepeliun-
 tur ibi medorum reges atque per-
 sarum pariter & pastorum etc. ubi hec
 cura committitur sacerdos est uide-
 orum & hoc fit usque ad presens
 tempus. sequitur. Et gloriabat
 quasi potens impotentia exercitus

sui & in gloria qua dirigatur sua
 rum. Anno igitur duodecimo
 regni sui nabuchodonosor rex as-
 syriorum qui regnabat in ueneue
 ciuitate magna pugnauit contra
 arfaxath & obtinuit eum in campo
 magno qui appellatur ragau cir-
 ca eufraten & tigrim & hiadas in
 campo erioch regis eliorum.
 Per nomina locorum. situs denotan-
 tur gentium. quia ut cosmographi
 proclunt. a flumine tigris quod est
 ab oriente usque ad flumen tigrim
 quod est ab occasu regiones istae sunt.
 aracia. parthia. assiria. persida
 & media; sicut terrarum montuo-
 so & aspero. haec septentrione ha-
 bent montem caucasum. ameridi
 emarerubrum & sinum persiam
 in medio huius flumina praecipua
 idaspes & arbinim; in his sunt gen-
 tes triginta. sed generaliter par-
 thia dicitur. quamuis scripturae
 se uniuersam septem mediam uocant.
 A flumine tigris usque ad flumen eu-
 fraten mesopotamia est. incipiens
 a septentrione inter montem caurum
 & caucasum. cui ad meridiem succe-
 dit babilonia. deinde caldrea no-
 uissima rabia eudem. quae in

ter sinum persicum. & sinum arabicum
 angustioris tractu orientem uer-
 sus extenditur; in his sunt gentes sex-
 uii. Sic que factum est ut duo poten-
 tissima regna inter se confluentia
 plurimarum gentium in confinibus
 suis comparauerit exercitus; ubi de-
 mum uictoria ad chaldeos sine assir-
 rios concessit. Nistic autem per-
 arfixa est arrogantium et ipse atque
 superbiorum potest exprimi. quorum
 totus nusus a labor. qui per festum
 cum oris atque per relationem mentis
 agitur. facile impotestatem spirita-
 lis nabuchodonosor hoc est diabolica
 dit. Unde bene sequitur; Tunc ex-
 altatum est regnum nabuchodono-
 sor & coreus elatum est. quia quan-
 do perditorum multitudinem decipi-
 endo ac preualendo antiquus hostis
 super subicit uoluntati. tunc elatum est
 coreus. proprie illud adscribens forti-
 tudini non permissi diuini iudicii. &
 eo magis exardescit ad plurimorum in-
 terfectionem. quos euidet quibusdam
 preualere per prauam suggestionem
 multos interitus sui habeat participes de
 quos subditur. **E**t misit ad omnes qui
 habitabant in cilicia & damasco & liba-
 no. et ad gentes que sunt in carmelo &

cedar. & inhabitantes galileam in cam-
 pomagno hesdrolon. & ad omnes qui erant
 in samaria. & trans flumen iordanem us-
 que iherusalem. & omnem terram iesse-
 quousque peruenit ad montes ac hiopis.
 & reliqua. per diuersas prouincias spiri-
 talis nabuchodonosor legatos suos mittit
 cum urbem malignorum spirituum ad
 se duendas gentes per totum orbem dis-
 pergit. Nec parit quantum permissi
 aliam dignitati seu honori. sed omnes se-
 cum uult ad gehennam trahere. & suos
 facere proprie perditionis; ad ipsos quoque
 fideles atque sic in equitatem pergit. nec
 eos sear. ros atque quos se per mittit.
 quod nomen iordanis ac quibus iherusalem
 figuratiter ostendit. neque sibi satisfecit
 & inimicos per errorem captiuare. immo
 & iam studeat si possibile est ipsos electos
 subuertere. de quo nobis scriptum est.
 Absorbet fluum & non mirabitur habet
 & iam fiduciam quod in fluat iordanis
 moresus. & item. esse inquit eius felicitas.
 Sed qui licet multos superet. tamen amul-
 tis contemnitur. atque ut nunc tum est
 cum paruis suggestionibus suis indigne
 repellitur. atque abicitur. sicut sequenti-
 cia demonstrat ubi dicitur; Omnes
 uno animo contra dixerunt. & remis-
 erunt eos uacuos ac sine honore aliter;

Jii.

Sed quia malignus hostis licet aliquando
 apud hominibus superetur tamen accepta
 malicia non desistit. sed propter uia sua per
 se ueritas rediuita rursus suscitac bella.
 ac totam furoris sui effundit amulcum re
 te subiungitur. Tunc indignatus nabu
 chodonosor rex ad omniem terram illam
 iurauit per regnum & thronum suum
 quod defenderet se de omnibus regibus
 his. Anno tertio decimo nabuchodonosor
 regis uicesima & secunda die mensis pri
 mi. Factum est uerbum in domo nabu
 chonosor regis affirmatum ut defende
 ret se; uocauit que omnes maiores omnes
 que ducis bellatores suos. & habuit cum
 eis misterium consilium suum. dixit que cogi
 tationem suam me esse. ut omnem terra
 suo subiugaret imperio. Quid est quod
 nabuchonosor furorereplausus. & fastu
 arrogantiae elatus. promittat se uicem
 his qui resistebant sibi. luctat que se om
 nem terram suum imperio subiugare uelle.
 nisi quod diabolus propria superbia ex
 ceptus. uocauit sibi spondere imperi
 um; certat que prouitibus ut aculcipi
 & atis abstractos impietatis sue faciat
 esse consortes. Qui se quondam iac
 tans de potentia regni sui. uixta prophe
 tiam sententiam sub figura regis babi
 lonis. taliter in cor de suo locutus est di

centis. In celum ascendam super sive
 radi exaltabo solum meum. sed de
 in monte testamenti in lateribus
 a quilonis. ascendam super altitudi
 nem nubium. et osimilis. altissimo.
 Qui & in euangelio redemptor omnium
 deducens in montem excelsum ualde.
 ostendit omnia regna mundi & glori
 am eorum. & ait ei. haec omnia tibi
 dabo si proci dens adoraueris me. Ar
 rogantia enim eius non habet modum.
 sed in firma certam habet casum. quod
 in fine clarebit. Vocauit nabucho
 nosor rex holofernem principem mi
 litiae sue. & dixit ei; egredere aduer
 sum omne regnum occidentis. & con
 tracos precipue qui contempserunt
 imperium meum; non parce oculus
 tuus ulli regno. omnem que urbem
 munitam subiugabis mihi. holofern
 nem hunc aut gentium principatum
 qui persecutus est ecclesiam xpi. aut
 ipsum etiam in quorum omnium ca
 put & nouissimum perditionis filium
 possumus intellegere. qui extollitur
 super omne quod dicitur deus. aut quod
 colitur. ita ut in templo dei sedens. ostendit
 se tamquam ipse sit deus. In quem totus
 mirabitur sicut anas ut faciat eum. quae
 non fecerunt patres sui neque patres

patrum eius; & dñi p̄ctum suorum.
 non repucabit nec quemquam deorū
 curabit; quia iuxta danielis prophe-
 tiam. & uersum uniuersa consurgēt.
 & ueniet in multitudine magna & ut
 conerit & interficiat plurimos &
 figat tabernaculum suum. imple-
 met maria supra montem in clivum
 & sem. ubi & in diuina potentia con-
 tritus corruet. huius & iam iuxta ap-
 ocalypsin draco dedit uirtutem &
 potestatem magnam. & ammirata
 est uniuersa terra post bestiam. &
 adorauerunt bestiam dicentes. quis
 similis bestiae. & quis poterit pugna-
 re cum ea. & dicitur in eisdem loquens
 magna & blasphemiam. & data est
 illi potestas facere menses xl duo.
 & aperuit os suum in blasphemias
 ad dñm. blasphemare nomen eius &
 tabernaculum eius. & eos qui in celo
 habitant. & dicitur in eisdem bellum
 facere cum sanctis. & uincere illos. & dicitur
 in eisdem illi potestas in omnem tribum
 & populum & linguam & gentem.
 & adorabunt eum qui inhabitant
 terram. quorum non sunt scripta
 nomina in libro uite agni. quia
 casus est ab origine mundi. per fra-
 dem in antichristi & falsam ip-

sus potentiam diabolus sibi totius orbis
 pollicetur dominationem; nec parca
 oculus eius ulli regno. quia per secutione
 maximam excitat in uniuersa mundo.
 Erant enim in euangelium testatur tri-
 bulationes tales quales non fuerunt ab
 initio creature quam condidit dñs usque
 nunc ne quiescent. Et nisi breui affe-
 ctus dies illos non fuisset salua omnis caro.
 sed propter electos quos elegerit breuiabit
 dies; unde de historico holoserne sub-
 iungit scriptura dicens. **A**scendit que
 omnia castella eorum & optinuit omnem
 munitionem & cetera. Ut in ipso holoser-
 nis exprimitur scititudoque crudelitas
 qui omnia castella accendit. & obtinet
 omnem munitionem; Cum plerisque
 ex his qui uidebantur firmitatem habere
 fidei. & uirtutum excellentiam. partim
 dolo partim & iam aperta in secutione
 de statu uere religionis precipitando di-
 cit acque prosternit. Et frangit omnes
 ciuitates excelsas. quia ipsis pastoribus
 qui prelati sunt gregi dominico non
 nullos astutia sua frangit. ac omnem
 locupletationem eorum deprecat.
 Cum scientie ipsorum amplitudinem
 cum ceteris instrumentis quibus de ser-
 uire debuerant per inlecebras uolup-
 tationi captiuando uel in manifestam

blasphemiam compellendo inuisum
 seruitus sui conuertit. - Eosque qui resis-
 tant sibi occidit more gladii quia quos
 flectere ad consensum nequitiae suae non
 ualuit. hoc est corporali morte interimere
 studet. - praedicit autem quae omnes fili-
 os dei et filios israel qui erant contra
 faciem deserti & ad austrum terre & ca-
 leon & transit eufratem & uenit ad meso-
 potamiam & cetera; perducit scilicet in
 prouincias & nomina diuersorum loco-
 rum quae in historia continetur. distinc-
 tiones designantur personarum gradu-
 um ac dignitatem; ex quibus omnibus
 diabolus sibi aliquam contendit uindi-
 care portionem. - Nec formidat ali-
 cubi pugnae subire difficultatem; sed pro-
 pria malitia instigatus; grandis potentiae
 grauem certat efficere ruinam. Et post
 haec descendit in campos damasci in die-
 bus messis & succendit omnia sicut om-
 nesque arbores ac uineas fecit macerari; &
 cecidit timor illius super omnes inhabi-
 tantes terram; Quid per dimumas cum
 qui in terra praedixit sanguinis potus nisi
 gentium dominationis exprimitur
 potestas; quae fidelium hoc est martirum
 in humeris sicut fundere sanguine.
 & in omne nulla persecutione nouissi-
 ma quae uixta mundi finem uentura

est. quando tempus messis hoc est con-
 summatio appropinquat seculi. - Tunc
 ergo secundum uertit olofernis hoc est an-
 tichristi crudelissimum uisionem per
 latitudinem totius orbis uniuersae cele-
 stiae grauissima exercatur persecutio; &
 quicquid in factis uide uel quicquid in
 arboribus floriferum seu in uineis spiri-
 talibus fructiferum hoc est in sanctis uir-
 tuibus inuenitur. ualens in uindictam & fructuo-
 sum. totum gladio persecutionis deui-
 care ac flamma inuidiae exurere con-
 tendit. - Unde euenit quod subiungit-
 ur. & cecidit timor illius super omnes
 inhabitantes terram; quia carnalium
 corda quae amore terrenarum rerum
 obligantur. audita & uisa hostis ipsius
 immanitate contrahunt. - At uero
 hi qui exuta terrae & tribus curis & carna-
 lium in uoluptatibus cum aposto-
 lo dicere possunt. in carne autemambu-
 lantes non secundum carnem militamus.
 & in omni conuersatio in caelis est; unde & iam
 saluatorem expectamus dominum in nubibus.
 qui reformauit corpus humilitatis nostrae.
 configuratum corpori claritatis suae non
 retinuit hostium temporali persecuti-
 one. sed eleuatis oculis mentis propinquum
 iudicium & redemptorem. laetabundi
 expectant aduentum. - Tunc mise-

runt legatos suos uniuersarum urbium
 ac prouinciarum reges ac principes siri-
 e scilicet et mesopotamie & siriæ libyæ
 & arbie atque cilicie. qui uenientes ad
 holoserum dixerunt. Desinat indigna-
 tio tua circinos. melius est enim ut
 uiuentes seruiamus nabucho donosor
 reginaeno & subditi simus tibi quam mo-
 rientes committeriamus ipsi seruituti
 tue damnata animi & corporis. De uas-
 tante igitur holoserne terram plurima-
 rum prouinciarum ex diuersis urbibus
 ac locis reges & principes ad laudandam
 placandam sibi eam causa legatos mit-
 tunt. hoc est siriæ mesopotamie libyæ
 atque cilicie. quia est uanitas in mundo per-
 secutores diuitiarum possessores & poten-
 tes seculari que uoluptatum terrestri-
 um amatores conciliare sibi principem
 nequam student. quatenus mortis dis-
 crimini & concupitarum rerum damnum
 euadere possint. Ceterum difficile est
 immo impossibile. ut amatores mundi
 uerisiant dilectores dei dicentes scriptura
 qui uult amicus esse huius seculi inimicus
 dei constituitur. & iohannes apostolus si-
 quis inquit diligit mundum non est
 caritas patris mei. Similiter
 quoque in euangelio dominus dedit uisum qui
 habebat multas possessiones & tristis

in uerbo eius effectus est. dicit discipulus
 suus. Amen dico uobis quod diuersum diffi-
 le intrabit in regnum celorum. Ceterum
 dico uobis facilius est camelum per
 foramen acus transire quam diuitem in-
 trare in regnum celorum. Item in libro
 in euangelio de parabola sementis interce-
 tera sicut. Qui autem seminat sine
 in spiritu. hoc est qui uerbum audit &
 sollicitudo seculi huius & fallacia diuiti-
 arum suffocant uerbum & sine fructu
 efficitur. Nomina quippe supra me-
 morata prouinciarum non incongrue
 & id ipsum in interpretatione sua ostendit.
 Nam siriæ interpretatur sibilans siue
 metta seu uana ueritas. Mesopota-
 mia eleuata. Libyæ uenientes si-
 ue migrantes. & cilicia coetus lucis.
 ut uomit uisus. Quis ergo corde inde-
 siderus terrenis defluat & ex tollat
 mundana superbia ueterisque hominis
 ueritatem sequatur. Ingrederis terram
 duabus uisus. procul dubio coeli lugentia
 uisus atque liquoris sue poenas lugentium
 in inferno sibiabitur. & iuxta illud
 libri iob ad calorem transit ab a-
 quis in uisus ubi secundum euangelium
 sementiam uermis eorum non moritur &
 ignis non exstinguitur. Tunc descen-
 dit demonibus carneque uisus in uisus

sum.

tate magna & opantur omnem ciuitatem & omnem inhabitantem terram. Deum uero sic autem urbibus adsumpsit sibi auxiliarios uros fortes & electos ad bellum. Tantaque meas prouincias illis incubuit ut uiuere sicut in urbium habitares principes & honorati simul cum populis exirent mobiliam uerenti. excipientes eum cum choris & lampudibus. ducentes choros inibus & campanis. nec ista tamen facientes ferocitatem eius pectoris imitari potuerunt. Nam & ciuitates eorum destruxit & lucos eorum excidit. De montibus cum equitibus immanis turbis persecutorum descendit. cum de in quo consilio mentis superbe adpetendas prauas actiones foris procedit. ob hoc & ciuitatem & omnem inhabitantem terram carnalium mentes & operationes illorum in nequiasque usum conuertit. Cui auxiliatores sunt uiri fortes ex urbibus & strenui ad bellum. cum eos quos ingenii calliditate & corporis ualitudine florere conspiciunt undique ad suam malitiam exercendam colligit. ut tanto innocentium turbam fortius premat quanto plurimorum societatem in sine fraudis consensum trahat. & quorum sementibus per delationes terrenis placere conside-

rat per eorum molimina simplicium uitam necando subuertat. Nec tamen ipsi executores uoluntatis ista facientes ferocitatem eius animi euadent. sed cum per eos suu doli malis machinamentam expleuerit. ipsorum quoque consequenter interitum consummabit. Unde subiungitur ciuitates eorum destruxit & lucos eorum excidit. cum non solum eorum nefandos. actus sine malis dissipat sed & similitudinem eorum quae se impune posse peccare fingebant. post mortem corporis manibus eorum poenis ignis ueteris ex cruciat. Cuius nequitiae auctor nullomodo lateat subsequens sententia manifesta tur cum dicitur. **P**recepit enim illi nabuchodonosor rex ut omnes deos terre exterminaret & uidelicet ut ipse solus diceretur deus ab his nationibus quae potuerunt olofernis potentia subiugari. Quia ipse diabolus qui rector & caput omnium est iniquorum hoc per occultas insidias molitur hocque per aper- tas persecutiones machinatur. Utes- sus & labor terrestrium uniuersus in suum cultum commutatur. & ipse omnium dominatur. Nec mirum quod in hominibus hoc agere certat cum

hōnem in dñi fraudis sue dolo aggredi pre
 sumebat. quando illum in montem excel
 sum ducens. & omnem gloriam mundi
 ei ostendens sermone nefario tempta
 uit dicens. haec omnia tibi dabo si proci
 dens adoraueris me. Sed confusus sub
 eo recessit. in quo maliciae suae effectū
 nullum habuit. Immo potestatis suae
 dominationem in nobis amisit. quia
 uictoria nra caput est nrm. quia illi
 gauit fortem & uasacius diripuit.
 ipsamque mortem suam morte marfi
 cius triumphans resurrexit in gloria.
 Et in nomine ipsius omne genus flat
 tat celestium terrestrium & infer
 norum. & omnis lingua confitatur
 qui uictor nri ih̄s x̄ps in gloria est di
 patris. **I**n die audientes haec filii
 isrl̄ qui inhabitant terram iudee
 tremuerunt ualde a facie eius.
 Tremor & iam & horror inuasit. sen
 susuorum. ne hoc faceret hierusa
 lem & templum quod fecerat ce
 teris ciuitatibus & templis earum.
 & miserunt in omnem samariam
 per circuitum usque hiericho.
 Et preoccupauerunt omnes uer
 ces montium & muris circumdederunt
 uicos suos. Et congregauerunt frumen
 ta in preparatione pugne. Et stante

persecutore timor & tremor inuasit
 israhelitas & in hoc faceret hierusalem &
 templum quod fecerat ceteris ciuitatibus
 & templis earum cum ecclesia x̄pi fragilia
 ti compatiens infirmarum ammarum
 quas sub cura sua susceptas habet & ru
 dum in fide casum per timescens. seruitū
 atque calliditatem. hostis antiqui pre
 cauere studet. ne per lictores suos hoc est
 paganos iudeos & hereticos corda innocen
 tum decipiat atque grauem in populo di
 efficiat ruina. Et propter hoc dicitur
 quod mittentes israhelites circum quaer
 re occupauerunt omnes uertices montium
 quas est ecclesie auctoritas prepositorum
 suorum communem steruitatem. qua
 tenus probos uiros ac uirtutum studios
 cellos omnimentione & in suam preu
 quam & iam exhortatione confortant
 & seruate student in uicos uel salubri
 hostis per simplicium incuriam in casta
 ecclesiae inuicere temptauerit per
 istorum fortitudinem ac robur fidei
 oculus repellatur. & muris circum
 dant uicos suos cum fidei scuto & pro
 pugnaculo uirtutum undique mun
 re student sibi commissos. Et congre
 gant frumentum in preparatione pug
 ne cum sententia scripturarum
 & pabulum celestis doctrine in pastu

fideliu[m] recondant animarum. ne forte fame diuini uerbi disperant ac que hostium spiritualium prede fiant.

Sacerdos & iam eliachim scripsit ad uniuersos quierant contra hestraelon quae est contra faciem campimagni iuxta dotham & uniuersis per quos uac transicus esse poterat ad hierusalem. ut illic custodirent ubi angustum iter esse poterat inter montes & cetera. Sacerdos eliachim qui inter proxiat dicitur resurrectio nullum melius significat. quae redemptorem nostrum quia in euangilio ait. ego sum resurrectio & uita. Iste ergo scribit ad uniuersos quierant contra faciem campimagni iuxta dotham cum per scripturam euangelicam commoneat omnes fideles suos. ac deuotos famulos qui contra delectationes mundi & carnalia desideria quae educant ad defectionem uitae aeternae perpetuam non erunt pugnant uel obstruant ascensus montium hoc est sublimitatem ingenii quorum libet ne heretica uersutia subtilem uiam uentis transmittent per quam in eccl[esi]a castra perniciosum introductum errorem. Sicut enim aumen ingenium plurimum prodest. in his qui timendo d[omi]ni sinceritatem fidei catholice humiliter seruant. Ita plurimum obest

illis qui spernentes d[omi]ni amorem superbiendo sectas nocuas contra fidem componere non forchidant. Sed ueris israhelice sacerdotis sui & d[omi]ni scriptis ammoniti diuinorumque testamentorum sententiis imbuta per omnia preceptoris sui oboediunt mandatis. Unde fit quod sequitur.

Et clamauit omnis populus ad d[omi]n[u]m in instantia magna. & humiliauerunt animas suas mecumus. ipsi & mulieres eorum. & induerunt se sacerdotes cilicis. & infantes prostrauerunt contra faciem templi d[omi]ni. & altare d[omi]ni operuerunt cilicio. & clamauerunt ad d[omi]n[u]m d[omi]ni israhel unanimitate & cetera. humiliant animas suas mecumus ipsi & mulieres eorum qui per continentiam salutarem non solum carnem muerant. quia & mentes suas ab illicitis desideriis coercendo castigant. Infantes prosterunt contra faciem templi quando innocentiam precibus ante conspectum gloriae d[omi]ni cum lacrimis suppliciter offerunt. Induunt se sacerdotes cilicis simul & altare d[omi]ni operientes cilicio. cum doctores euangelii & duces plebis dei deuotionem pariter cum populo & actionem adsumunt poenitentiae quatenus sibi manifestam diuinam conciliant & pietatis eius misericordiam

diam impoerent. ipsi enim altare
 di quini a cordis sui iugiter laudis
 hostiam do immolant. Cilicium enim
 quod decaprarum pilis utitur bene pec
 catorum gestat figuram. pro quibus
 necessaria est omnino poenitentia. quia
 sine illa ipsi peccatores uerze salutis non
 inueniunt remedia. hoc quo sciendum
 quod magnum & precipuum impus
 precibus sit adiutorum si mentio do
 minice passionis adhibeatur. quem
 a crucis pro peccatis nostris expletur est
 quia non solum pro nostris offensionibus
 sed etiam pro totius mundi in expiatione
 omnium peccatorum sanguis redemp
 toris in effusus est. de quo iohannes
 ait. Ad uocatum habemus apud pa
 trem ihu xpm iustum. & ipse est pro
 pitatio pro peccatis nostris. non pro
 autem tantum. sed etiam pro totius
 mundi. Et clamauerunt inquit ad
 dm unanimes uocauerunt in pre
 dam infanatorum. & uiciorum
 in diuisionem & ciuitates eorum in ex
 terminium & scelerum in pollutione.
 qui a unanimitas ecclesie apud dm
 in misericordiam uelocem meretur ex
 auditionem. nec hostis pro ualeat eos
 nocere nequitia. pro quibus caritatis
 atque unanimitatis laborat in stan

tia. Unde paulus docet seruare unanimitate
 spm in uinculo pacis & unanimes te mora
 tionibus. quia iuxta iacobi sententiam
 multam ualeat deprecationis iustitiam.
 Et petrus caritatis cooperit multitudinem
 peccatorum. Tunc heliachim sacerdos
 & dm magnus circumit omnem isrlt allocu
 & ait que est eos dicens. Scitote quod exauduit
 & dm preces ustras. si manentes permanserit
 & eis in uocantibus & orationibus in mansuetu
 & dm & cetera. Spirituales enim heliachim &
 uerus sacerdos in. qui secundum ordinem
 melchisedech pontificis nobis ad o factus est.
 Non solum per semetipsum in incarnatione
 missus est tempore. sed & in uolo in apostolis
 suis & doctoribus euangelicis in circuitu
 ecclesie. commoneat fideles suos hostis
 antiqui precauere insidias. & exhortans
 eos in fidei uirtute ac peram perseverare
 constantia. que eis certam de omnibus
 inimicis partu uictoriam. Unde legi
 tur in euangelio. quod circuiret ihu
 tam galileam docens in synagogis eorum
 & predicans euangelium & sanans om
 nem languorem & omnem infirmita
 tem in populo. Et alibi ipse discipulis
 suis ait. Vigilate itaque omni tempo
 re. orantes ut digni habeamini fugere
 ista omnia que futura sunt & stare
 ante filium hominis. hinc & petrus

hortatur dicens. sobriestate & iugili-
 te morationibus quia aduersarius
 ut diabolus tamquam leo rugiens
 circuit querens quem deuoret & cui re-
 sistite fortes in fide. Adiuuant autē
 ad hoc certamen agendum scōrum uiro-
 rum fortia exempla. qui eminentia
 recte fidei hostibus prestabant uniuersis
 & robore uirtutum eos constantiter
 reuinciebant. Vnde heliachim iste moys-
 si exemplum quo contra amalech ma-
 gis oratione quam armis bellicis confli-
 gebat introduxit. hinc & paulus
 ad hebreos fidei uirtutem laudans pa-
 trum copiosa exempla in testimoniu
 affecit. qui per fidem uicerunt reg-
 na operati sunt iustitiam ad possessionem
 promissionem. de quo & iacobus ait.
 exemplum accipite fr̄s laboris & patien-
 tiae proph̄as qui locuti sunt in no-
 mine dñi n̄i ih̄u xpi. Ad hanc igitur
 exhortationem eius deprecantes dñm
 permanebant in conspectu dñi ita
 ut & iam hi qui holocausta dño offer-
 rent sacrificia dño: & erant in super-
 capita eorum. & ex toto corde suo omnes
 orabant dñm ut uisitaret populum su-
 um israhel. demque fideles predica-
 torum suorum exhortatione conforta-
 ti permanent moratione & comigis
 offerbant. praecincti ciliciis

quo bonorum magistrorum exemplis
 prouocantur. quando carnem suam
 crucifigentes cum uicis & concupis-
 centis totam uitam suam dedicando.
 Offerunt deuoto. in quorum capitibus
 ponticae uicis cum fragilitatis suae se-
 dulo memores corde contrito & hu-
 miato lacrimas dño pro salute ueri
 fundunt israhel. quatenus ab ini-
 micis liberati ad conspectum per-
 ueniant sui redemptoris.

S Nuntiatumque est holoserui principi
 militiae assyriorum. quod filius israhel
 prepararet se ad resistendum: ac
 montium itinera conclusissent. &
 furore nimio exarsit iracundia
 magna. Vocauitque omnes prin-
 cipes moab. & duces ammon. & dixit
 eis. Dicite mihi quid sit populus iste.
 qui montana obsidet. Aut quae
 & quales & quante sint ciuitates eo-
 rum. Aut quae sit multitudo. uel quis
 rex militiae illorum. quare praecom-
 nibus qui habitant in oriente israhel
 tempserunt me & non exierunt in
 obuiam nobis. ut susciperent nos cum
 pace. Nuntiatum hoc holoserui tipi-
 co quod filius israhel prepararet se ad re-
 sistendum ac montium itinera con-
 cludant. quia hoc innotescit uniuersis

sis sc̄ae ecclesiae persecutoribus qui pa-
 rent uoluntati diaboli membra capiti
 quod credentes x̄po omnino delibe-
 rant repugnare malis animo fido &
 omnem superbiam detestantur.
 per quam maxime aduersarij inru-
 pere ac uincere student. hinc tri-
 tatus hostis ammirando sciscitatur.
 Unde eis tanta sit. mentis constantia
 quod munimentum fidei. quasi rex
 quaeue militia tante uirtutis cuius
 potentiae nemo resistere possit. ⁊
 & bene se moriente habitare di-
 cuntur quia lumine fidei ad luce-
 stientiae tales semper illustrari
 desiderant. quatenus tenebrarum
 cohotes expugnare ac repellere faci-
 lius possint. Tunc achior dux com-
 muni filiorum ammon. respondens
 ait. Si digneris audire dñe meus
 dica ueritatem in conspectu tuo.
 de populo isto qui in montanis habi-
 tat. & non egrediatur uerbum
 falsum ex ore meo. populus iste ex
 progeme chaldeorum est. hic pri-
 mum in mesopotamia habitauit.
 quō noluerunt sequi deos patrum su-
 orum qui erant in terra chaldeoru.
 deserentes uaque ceremonias patru-
 suorum. quae immutata uoluntate de-

orum erant unum dñi celi coluerunt
 qui & precepit eis ut exirent inde &
 habitarent in charran. per achior
 ducem filiorum ammon. quilibet ido-
 latriae deditus fuerit tamen aliqua
 uera de diuinis operibus atque mira-
 culis predicauit. Non inueniuntur
 illi designantur qui non dum re-
 generati sunt baptismate nec fidem
 catholicam perfecte didicerunt. sed
 tamen aliqui iam doctrinae euangelice
 insignia audiendo perceperunt. quae
 & proferte ad aliorum noticiam non
 per timent. possunt & heretici per
 achior intellegi quilibet uiam uerita-
 tis per omnia non teneant. tamen in
 doctrina sua nonnulla uera inserunt.
 quae fidei ueritate concordant. hinc
 tra ecclesie unitatem cum ex istis per-
 secutoribus xp̄iane fidei licet pugna-
 re non detraherent. tamen ratione
 ueritatis superati ipsam ueritatem
 que quaque abscondere non possunt
 immo plerumque eam lucidius semen-
 tibus promunt. Unde in libro iob am-
 cupsius iob quae ad consolandum eum
 uenerant super plaga quae ei accide-
 rat pro consolatione iniuriam infe-
 rentes. aliqua in suis dictis ueram se re-
 bant. sed tamen per omnia ipsi uerita-

ti non concordabant . . . habent quip
 pe heretici proprium. ut malas bona
 permisceant. quatenus facile sensum
 audientis inludant. . . Si enim semper
 prava dicerent citius in sua prauita
 te cognita quod uellent minime per
 suaderent . . . Rursum si semper rec
 ta sentirent. profecto heretici non fu
 issent. sed diu fallendi arte aduina
 que deseruiunt & ex malis bona infi
 ciunt. & ex bonis mala ut recipiantur
 abscondunt. . . Sicut qui uenem pocu
 lum porrigit. orapoculi dulcedine mel
 listangit. . . cumque hac quod dulce
 est primo tactu delibatur. & iam illud
 quod est mortiferum indubitanter
 absorbetur. . . Itaque heretici licet
 permisceant recta per uersis utosten
 dendo bona auditores sibi adtrahant.
 & exhibendo mala latentia eos peste
 contumpunt. aliquando tamen pre
 dicatione scie ecclesie & exhortatio
 ne correcti ab hac sensus sui diuersita
 te saluantur. Sicut achior iudens iuc
 coriam uelich reliquit errorem pris
 tanum & ad sociatus est israhelitis per
 credulitatem circumcidens carnem
 preputii sui. & achpositus est ad popu
 lum dei. . . Hinc & amicus iob reconci
 liationis sue sacrificium eiusdem

¶

sci uiri manibus offerunt atque ad
 superm uelictis gratum uel ad delicta
 reuocantur. . . Quos bene me uangili
 o illa x leprosum immundicia designat . . . In lepra quippe & parascitis
 in fulgore inducitur & pars in colore
 sanos & inicitur. . . Leprosi itaque he
 reticos expriment qdum rectis praua
 permiscunt. colorem sanum maculis
 aspergunt. . . Unde & bene ut saluen
 tur clamant ihu preceptor. qui enim
 meus uerbu esse etasse significant.
 hunc saluandi humiliter precep
 torem uocant. . . Et factum est cum
 cessasset loqui achior uerba hanc.
 iratisunt omnes magnates holoser
 nis & cogitabant interficere eum.
 dicentes ad aliter utrum . . . Quis te
 est qui filios israhel posseditat resis
 tere. regina nabucho donosor & ex
 erciabuseius homines metnos & si
 ne uirtute. & sine peritia artispug
 ne . . . Ut ergo agnoscat achior
 quo fallit nos. ascendamus in mon
 tana. & cum capti fuerint potentes
 eorum. tunc cum eisdem gladiationis
 uerberabitur. . . Magnates holo
 fernis audito ueritatis testimonio
 irascuntur. Cum hi qui in fastu mun
 dano superbiunt testificante euange

lio uirtutem xpi uirtutibus acquept
 dicatores ipsius simul cum eorum au-
 ba fidelium interimere minantur
 quasi homines merites & inhabiles
 pugnae forissecus dispiant. quuu-
 gorem ammicorum & fidei uirtute
 quibus inuisibiliter contra hostes spi-
 rituales pugnant considerate interi-
 us nequeunt. Quasi urbe per uirge
 preconis ueritatis tradere iubent. qui
 spe falsa potentiae suae se delusos esse
 non uident. hinc in euangelio iudex
 qui propter perfidiam suam ad pha-
 langas holofernus typica pertinebant.
 ce conato a saluatore in luminato que
 a sinagoga eiecerunt. quasi insulcan-
 tes acque maledicentes dicebant. ⁱⁱⁱⁱ
 Tu discipulus eius sis. nos autem moysi
 discipuli sumus. qui eum perditum
 estimauerunt qui de suo consortio
 separatus redemptoris discipulatu
 adhesisset. quem crucifigere ac mor-
 ta tradere iam tunc decreuerunt.
 Unde bene huic rationi conuenit
 quod de achior faciam scriptura co-
 memorat dicens. Tunc holofe-
 nis precepit seruis suis ut comprae-
 henderent achior. & ducerent eu
 in bethuliam & traderent eum in
 manus filiorum israhel. & accipien-

tes eum seruus holofernus profectus sunt per
 campestria. Sed cum ad propinquas
 sent ad montana. exierunt contra eos
 fundibulari. Illi autem diuersos
 alacres monites. ligauerunt achior ad
 arborem manibus & pedibus. It sic cum
 cum de restibus diuiserunt eum. & re-
 uerserunt ad dominum suum. Seru-
 holofernus comprahensum achior per
 campestria ducit cum persecutores
 catholice fidei confessionem xpi ad in-
 licita desideria & ad latam acque
 spatiosam uiam seculi que ducit ad
 mortem pertrahere cupiunt. Sed
 cum ad montes propinquas fundi-
 bulari contra eos egressi uelut per-
 cutores fugant. quia uirtutis
 qui superne contem plationis frequen-
 tius adherent. testimoniorum diu-
 norum fugit & maluiolos perturbant.
 Nulli cum uocem suam ad effectum per-
 ducere nequeunt. uincunt ad arbor-
 rem manibus & pedibus ligare dis-
 ponunt quia militiam xpi cum per-
 suasu prauo seducere non possunt.
 crucis ac mortis eius participem face-
 re contenti diunt. Ipsi que reuertun-
 tur ad dominum suum. quia non cor-
 recti sed magis deprauati ad seruitu-
 um prestam per augmenta scelerum

67.
revertantur. Porro filii israel descen-
dentes de bethulia uenerunt ad eu-
dem quem soluentes duxerunt ad bethuli-
am atque in medio populi illum sta-
tuentes percontati sunt quid reru-
m eorum quod illum uinctum assidu-
linquisset & cetera. quid est quod ad
arborem ligatum a choris israeliticis
soluunt nisi quod doctores ecclesie
cathecuminos suos poenas persecuto-
rum non uereri sed nec mortem ipsa
per timescere docent, quasi enim
ab arbore ligatum solui est a formidi-
ne crucis mentem pauidam sinister
monibus erui & ad passionem pro pro-
paci euangelicis doctores ac sanctorum ex-
emplis roborari. Sicque hoc dignum sit
si ad exemplum illorum principum
hoc est oratione & charitate quibus confort-
tantes preces deuotas simul cum om-
ni populo domino effuderunt. magistri
ecclesie cum cetera turba fidelium
auditores suos per precibus domino com-
mendare studuerunt. ut eius dono
impedantur quod humana non potest
tribuere infirmitas. Tunc oratione
finito concilio susceptum milo-
mum suam. & uocatis omnibus
prespiteris simul. ex placo ieiunio
refecerunt, postea uero conuoca-

tus omnis populus. & per totam noctem
intra ecclesiam orauerunt petentes auxi-
lium ad orationem. Cenam magnam
ex placo ieiunio facit quam in manu
guidam & pane uerbis diu in diuina
euangelicis doctores & clauibus uir-
tutum reficit. ad uocatis simul ad con-
uiuium omnibus prespiteris. quia
uul de congruum est ut in instructi-
one officiorum prespiteri & uirtutu-
um aggregentur. quatenus eorum ex
hortatione & exemplis ad petapien-
dam ac constituendam fidem tra-
ditam roborentur. hoc enim
fecere apostoli christi quando ad pre-
dicationem euangelii dilatandam
secundum ordinis uros sibi subroga-
uerunt. ut euangelium seminariu-
in totam mundi latitudinem per
multos predicatores longelateq-
dispergeretur. & plurimus fruc-
tus a pluribus messoribus in botte-
am christi confertur. hoc & iam eius-
dem discipulis suis ipsa uirtus pre-
cepisse uidetur cum in euangelio ait
leuate oculos uros & uideat regio-
nes quia albae sunt iam ad mes-
sem. Et item messis inquit multa
operariu autem pauci rogate domi-
num messis ut mittat operarios in mes-

Jviii. sem suam **H**olofernis autem al-
 ter die precepit exercitibus suis
 ut ascenderent contra bethuliam.
 filii autem israhel ut uiderunt multo-
 tudinem illorum prostrauerunt
 se super terram mittentes cinerem
 super capita sua. unanimes forantes
 ut de israhel misericordiam suam
 ostenderet super populum suum.
 Et adsumentes arma sua bellica se-
 derunt per loca quae angustitini-
 neris tranitum dirigunt inter
 montuosa custodientes tota die
 & nocte. hortatur semper mili-
 ces suos spiritalis holofernis & hos-
 tis certissimus populi dei ut ascen-
 dant contra bethuliam hoc est
 contra ecclesiam catholicam que
 est domus dei uiui. ex cuius lapi-
 dibus utique constructa. qua-
 tenus quoscumque possint inde
 auferentes. uel aut dolo permittant.
 Sed illi unanimes clamant ad eum.
 petentes ut misericordiam suam
 ostendat super populum suum.
 assumuntque arma sua bellica
 hoc est uirtutum sacrarum stu-
 dia. & custodiunt angustitini-
 neris loca. mentis iudicia & sup-
 penetrabilia. ne hostis dolosus

aditum patientem alicubi inueniat.
 per quem delectationem carna-
 lem noxia cogitatione introducat.
Porro holofernis dum circuit per
 agrum. reperit quod fons qui
 fluebat in aqueductum illorum.
 apud te australi extra ciuitatem
 dirigitur. in ad precepit aquae
 ductum eorum. Erant tamen
 non longe a muris fontis ex quib.
 furton uidebantur haurire aquam
 ad refocilandum potius quam ad
 potandum. Sed filii ammon
 & moab. accesserunt ad holofer-
 nis dicentes. filii israhel non
 in lancea nec in sagitta confidunt
 sed montes defendunt & inuouunt
 illos colles in praecipitio constituit.
 Ut ergo sine congressione pugne pos-
 sis super eos. pone cuspidem fon-
 tum. ut non hauriant ex eis. & sine
 gladio interficias eos. uel certe
 fatigati tradent ciuitatem.
 Quid est quod holofernis aquae-
 ductum qui in parte australi fon-
 te in ciuitatem inferebat aquam
 precepit incidere. nisi quod per-
 secutores fidelium. doctrinam
 euangelii quam ex fonte uiuo
 procedentem sancti doctores gratia

ipsi inluminati per oris sui fistulam
 in ciuitatem introducunt ecclesie.
 prohibendo ac mortem minando u
 bent auferre. quatenus indigentia
 potus uitalis prius manibus suis
 sicut sustineant. & sic funditus eos
 poenis inflicta evertant. Sed
 erant fontes ibi non longe ex quibus
 furtim uidebantur haurire aquam
 ad refocilandum potius quam ad
 potandam. hos quoque suggeren
 tibus filius ammon ad quem moab si
 militat predo iniquus iussit custodi
 ri. ne aliquid refrigerium israheli
 te inde haberent. Et quod per hos
 minutos fontes ex quibus caues bethu
 lie furtim bibebant nisi dogmata
 philosophorum quae etiam in phisica
 quam etiam in morali atq. inspecti
 ua doctrina aliquod solatium scien
 tia & honestatis proferte uidentur
 ecclesiae filius. Sed haec similiter
 impius persecutor sua dentibus in
 quis auferre molitur. ut undique
 maxima penuria coartati subito
 destituantur. Sic & in regum li
 bris legitur quod philistim aufer
 rentes fabros ferrarios cauerent ne
 forte facerent hebrei gladium aut
 lanceam. descendebat ergo om

nis isit ad philistim ut exaceret
 unusquisque uomerem suum & li
 gonem & securam & sar
 culum. hoc enim diabolus
 maximo canamine studet ut permi
 nis hos suos doctrinae fluentia &
 uirtutum arma ubi ecclesia auferat.
 ut sic nequitiam suam in merito
 seruorum di uelociter expleat.
 Legitur enim in historiis quod gen
 tium principes & maxime uilia
 nus apostata non solum diuinam
 uerum etiam humanam xpi
 nus interdicens denegarent phi
 losophiam. Sed tamen uerbi quae
 per ipsos ueritatem non solum per
 uerba. quae etiam per internam
 aspirationem electos suos docet non
 dereliquit fiduciam habentes in se.
 Sed iuxta illud psalmiste. recte
 animas seruorum suorum & non
 delinquet omnes qui sperant in se.
Jx. Tunc ad locum congregati omnes uiri
 & feminae que iuuenes & paruuli.
 simul omnes una uoce dixerunt.
 & iudica deus in inter nos ecce. quos fecisti
 & in nos mala. nolentes loqui paci
 & ce uonatus. & propter hoc uen
 & didit nos deus in manibus eorum. Et
 & ideo non est qui adiuuet & comproster

namur ante oculos eorum. in siti & per
 ditione magna. Et nunc congre
 gate uniuersos quince
 uitate sunt ut sponte nos
 tradamus omnes populi holoserim;
 melius est enim ut captiu benedica
 mus chm iuuentis. quam moriamur
 & simus opprobrium omni carni.
 haec uox carnalium est qui fideliter
 cum manent in ecclesia. ceterum mo
 ribus ualde discrepant. Iuxta illa
 euangelii parabolam. ubi mali pis
 ces cum bonis in sagena dmi hac
 tenus inclusi memorantur. donec
 ad litus futuri iudicii perducti. pen
 tus excludantur. In quo que pre
 sentis uitae incommoda grauer
 ferentes. melius se credunt presen
 tibus uti delictis. quam pro xpi nomi
 ne corporalibus affici poenis. &
 celestibus pro hoc in futuro remune
 rari bonis. Tales frequenter ma
 gistros suos importunis querimoniis
 grauant. & sibi ad luxum secu
 li sequendum assentire cogunt.
 Unde subiugitur. **E**cum fatiga
 ti his clamoribus & his flexibus las
 sati filii essent. exurgens oziar in su
 sus lacrimis dixit. At quo animo
 estote fiti. & hos quinque dies ex

spectemus ad no misericordiam. For
 sita enim indignationem suam ab
 seidit & dat gloriam nomini suo; siue
 transactis quinque diebus non uene
 rit ad uictorium. faciemus haec uer
 ba quae locuti estis. Quinque di
 es isti. quinque sensus corporis cum
 quibus presens uita deducitur. pos
 sunt accipi. Quasi enim quinque
 dierum spatium ad inducias doctor
 iners perit. qui corporale solatium
 auditoribus suis ad no presentia liti
 dandum in discretio promittit. qsi
 in sua potestate sit summatoris mu
 nificencia. cum magis tempus ac nob
 tribuendi indat quam accipientis
 consistat. denegatur a superno iudice
 conferri commodum. eos proptinus de
 serunt ad implicitum declinare appeti
 tum. & cedendo persecutoribus suis
 corporale deuitare supplicium.
 Cuius conuentionis placation ueluti
 nra. hoc est sca ecclesia respuit &
 quasi nocuum contemnit. quod
 in sequentibus manifeste declarabit.
Et factum est cum audisset haec uer
 ba uidelicet uidua quae erat filia me
 rari filii uidox filii ioseph. filii iose
 filii elai. filii amnor. filii gedeon.
 filii rafom. filii acitob. filii midbar.

filia aenam. filii nathane. filii salat
 hiel. filii simeon. filii ruben. & iur
 eius fuit manasse. qui mortuus est
 in diebus messis orleare. & insti
 bat enim super alligantes mani
 pulos in campo. & uenit estus super
 caput eius. & mortuus est in beth
 ulia ciuitate sua. & sepultus est
 illic cum patribus suis. Erat autem
 iudith relicta eius uelua ianammis
 tribus & mensibus sex. & in superi
 oribus domus sue fecit sibi secretum
 cubiculum. in quo cum puellis
 suis clausa morabatur. Et ha
 bens super lumbos suos cilicium.
 ieiunabat omnibus diebus uite sue
 prater sabbata & neomenias & festi
 ua domus israhel. Erat autem
 elegans aspectumque cuius sius
 reliquerat diuitias multas. & fami
 liam copiosam. ac possessores armen
 tas boum. & gregi
 bus ouium ple
 nas. Erat haec in omnibus summo
 sissima quae timebat dominum ualde.
 Ne erat qui loqueretur de illa uer
 bum malum. haec itaque cum
 audisset quo ozius promississet
 quod transacto quinto die trade
 ret ciuitatem. misit ad prespice

ros chabiri & carmin. & uenerunt
 ad illam & dixit illis. quod est
 hoc uerbum in quo consensit ozius
 ut tradat ciuitatem assirus. si in
 tra quinque dies non uenerit uobis
 adiutorium. & quiescatis uos qui temp
 tatis dominum. non est iste sermo quom
 sericordiam prouocet. sed potius
 qui am excita & esurientem accendit.
 posuistis uos tempus miserationis christi
 & in arbitrium unum diem constitu
 istis. Sed quia patiens est dominus
 in hoc ipso penitimus. & indulgen
 tiam eius lacrimis postulemus.
 Non enim quasi homo dicitur. sic commu
 nabitur. neque sicut filius hominis.
 ad iracundiam inflammabitur.
 Et ideo humiliemus illi animas nostras.
 & in spiritu constituti humiliato seruient
 ces illi dicamus flentes christo. ut secun
 dum uoluntatem suam. sic faciat
 nobiscum cito misericordiam suam.
 Iudith ergo quod ecclesiae typum
 habeat magistrorum traditio ma
 nifestat. quae interpretatur con
 fidens uell audens. & est filia men
 ri hoc est. amaritudinis. quae per
 presentis uice tribulationem. & a
 maritudinem ad uitae futurae gaudi
 dia generatur. ubi scilicet anima &

immortali carne ueraciter dñm lau-
dabit in aeternum . . . quod enim
quinta decima generatione eadem
iudith progenita inscriptura in-
uenitur . . . hoc numerum signifi-
cat quod ipsa ecclesia per septuaginta
& octo annos legis & euangelii de
patriarchis & apostolis edita est.
& ad celestem gloriam promouen-
dam destinata . . . Nam hic nu-
merus graduum in psalterio mys-
tice positus est & cum praesertim
future ad celos ascensionis. quos si
peruenientes. merito dicere pos-
sunt . . . Ecce enim benedicite
dñm omnes serui dñi. qui statis
in domo dñi in atriis domus dñi . . .
haec manasen qui interpretatur
oblitus ut necessitas habuit mari-
tum. qui & stans in messe ordea-
ria super alligantes manipulos in
campo. ueniente xpo super ca-
put eius mortuus est . . . quia siue
legis decalogo siue ritu gentilitatis
priscis temporibus copulata atque
obnoxia esse dñi scitur. sed ueni-
ente xpo & sole euangelii immun-
do clariscente. omnis illa carna-
lis obseruantia cessat & quasi uis
messis collectio uelocem finem

habuit ad spiritalemque per xpm
translata est cultura . . . quod pau-
lus apostolus multiplici narratione
ita ostendit . . . Nam ad galatas scri-
bens sic ait. priusquam enim uenisset
fides sub lege custodiabamur. con-
clusi in eam fidem quae reuelanda
erat. atque lex pedagogus noster
erat in xpo ihu. ut ex fide iustifica-
mur . . . At ubi uenit fides. iam non su-
mus sub pedagogo. omnes enim filii di-
estis per fidem ihu xpi . . . Et tunc ego
inquit per legem legi mortuus sum.
ut do uiuam xpo. confixus sum cruci.
Uuo autem iam non ego uiuunt in me
xpi . . . Quod autem nunc uiuo mor-
ne in fide uiuo filii di . . . & uiam in
hanc uiam absit gloriari nisi in cruce
dñi in ihu xpi per quem mihi mun-
dus crucifixus est & ego mundo . . .
ad romanos uero ita ait . . . fides
me uos estis mor-
tificati legi per cor-
pus xpi. ut sitis saltem quae mor-
tuis resurrexit . . . Et uos lex inquit
spis uos liberauit me a lege peccati
& mortis. finis enim legis xpi ad ius-
titiam omnium credenti . . . Ad ephesi-
os quoque sic ait . . . Vos cum essetis
mortui delictis & peccatis suis iniqui

bus aliquando ambulastis secundum
 seculum mundi huius. secundum
 principem potestatis aeris huius. ipsi
 qui uic operatur in filios diffidentie.
 in quibus & nos omnes aliquando
 conuersati sumus in desideriis car-
 nis. facientes uoluntates carnis
 & cogitationum. & eramus natura
 filii. sicut & ceteri. De autem
 qui diues est in misericordia prop-
 ter nimiam caritatem suam qua
 dilexit nos. & cum essemus mortui
 peccatis conuiuificauit nos xpo.
 cuius gratia est saluati. Et te-
 rum propter quod memores estote
 quod aliquando uos quieratis gen-
 tes in carne qui dicimini prepu-
 tium ab ea que dicitur circumcisi-
 o in carne manufacta. qui era-
 tis in illo tempore sine xpo alienati
 a conuersatione israel. & hospites tes-
 tamentorum. promissionis spem
 non habentes & sine deo in hoc mun-
 do. Nunc autem in xpo ihu. uos
 qui aliquando eratis longe. facti
 estis prope in sanguine xpi. Ipse
 est enim pax nostra qui fecit utraque
 unum. & in eum pariter in uic-
 cheriae soluens inimicitias in car-
 ne sua. Legem mandatorum

& iras euacuans. ut duos conderet
 in se & ipsum. in unum nouum
 hominem faciens pacem. & re-
 conciliens ambos in uno corpore
 deo per crucem. interficiens inimi-
 citias in se & ipso. & ueniens cum
 gelizauit pacem uobis qui longe
 fuistis & pacem his qui prope.
 quod autem dicit iudith post mor-
 tem uir sui iam annis tribus & men-
 sibus sex. relictam esse uiduam. sig-
 nificat ecclesiam a mundi in lege
 bris destitutam sancti trinitatis fide.
 & bonorum operum habere per-
 fectionem. quae in superioribus
 domus sue fecit sibi secretum cubicu-
 lum in quo cum puellis suis clausa
 morabatur. Cum marce men-
 tis sue firmam posuit custodiam
 ut non per diuersa uanis deflueret
 desiderus. sed cum cogitationibus
 mundis incontaminatam se in con-
 spectu sui seruari & conditoris. &
 haec habebat super lumbos suos cili-
 cum & circumabat omnibus dieb.
 quia per continentiam uitae &
 mortificationem uoluptatum ter-
 rena in se crucifixit desideria.
 & concupiscentias carnis restringebat.
 fuerunt uic sollempnitatibus.

& sabbato ammarum in caelesti regno omnimodo se praeparans. ubi pro praesenti tribulatione cum sanctis angelis plenum perceptum est gaudium. . . Cum uero suus reliquerat diuitias multas & familiam copiosam ac possessiones armentis bouum & gregibus ouium plenas. quia siue ex ueris legis instructione siue etiam ex philosophiae doctrinae institutione. cum mortalibus disciplinis multiplices opes sibi ac ecclesiae ad christum ueniens reseruabat scientiae. hic & doctor gentium se gloria bat. . . nutritum e secus pedes gamalielis qui erat doctor legis honorabilis. & moyses eruditus esse legitur. . . omni sapientia & doctrina aegyptiorum. . . Sicut uero hic sensus displicuerit quod diximus manasem uirum iudith legis decalogum siue rituum gentilitatis significare. potest eum altiore misterio ad christum qui est uerus sponsus ecclesiae transferre. . . Quia bene manases dici potest. qui obliuiscit nos facit & calamitatis pristinae per consolationem futuram uitae. . . hic ergo in diebus messis hordeariae hoc est in collectione plebis iudaeae.

cum mitteret & predicare apostolos suos euangelium & congregare manipulos credentium de terra israhelitarum. uenit autem super caput eius. quando excitabant illi persecutionem causa diuinitatis eius caput uero christi est deus. . . Non maxime scandalum in desione bant iudei. quod diceret & patrem suum esse deum. dicentes ad illum. de bono opere non lapidamus te sed de blasphemia. & quia homo cum sis facis te ipsum deum. et ad pilatum nos inquit. legem habemus. & secundum legem debemus mori. quod filium dei fecerit. passus est ego dominus ihesus in gentes sua & sepultus in orto hierosolimitano tertia die resurrexit a mortuis. ascendens in caelos sedit ad dexteram dei patris. inde uenturus iudicare uiuorum ac mortuorum. . . Huius ergo sponsa postquam uelatus est ab ea sponsus ieiunio & abstinentiae operam dedit omnibus diebus uitae suae usque ad consummationem saeculi. seruans castitatem fidei nec ullo modo consentit erroribus hereticorum pollui. . . Cum uero suus reliquerat diuitias multas spiritualis perfectionis sapientiae & omnium uirtutum.

familiariq; copiosissimam cum omni
 um gentium ad eam congregavit.
 multitudinem infinitam .7. pos
 sessiones quoque marmeris boum
 & gregibus ouium q; subdidit
 ei non solum eos qui uales potuer
 fieri magro dominico sed etiam
 illos qui innocentiā meritis atque
 oboediētiā ad tumpēderent de
 uoto. haec in omnibus est fumosissi
 ma quō ualde timē dñm cuius lau
 des salomon iuxta finem prouerbio
 rum suorum plenissime explicat ubi
 inter cetera ita dicit. Mulier timent
 dñm ipsa laudabitur. date ei de fructu
 manuū suarum et laudent eam
 in portis opera eius. Hinc et esaias ait
 timor dñi ipse est thesaurus eius. itaq;
 cum audisset iudithi quō oziā promi
 sisset quod transacto quinto die tra
 deret ciuitatem reprobauit senten
 tiam. iniustum iudicatis dñm misera
 tionis suae tempus constituere.
 cum ille solus p̄x omnibus nouit et
 tempus et modum miserationis suae.
 ac propterea non licet cuiq; peccant
 pro aliqua re dñm postulare. sed ma
 gis ad arbitrium eius cuncta referre.
 sicut legitur quidam patrum in ora
 tione tantum dixisse. fili dī sicut

uis. et sicut scis miserere mei. Unde
 in libro danielis tres pueri nabu
 chodonosor impiissimo regi qui illis
 poenas inferre minabatur. Et dī
 potentia blasphemauit ita legunt
 respondisse. Non oportet nos de hac
 re respondere tibi. Ecce enim dñs n̄r
 quem colimus. potest eripere nos
 decemino ignis et de manibus tuis
 o rex liberare. quod si noluerit. notū
 sit tibi rex. qd eos tuos non colimus.
 et statuam auream quam erexit
 non adoramus. Nullomodo ergo
 oportet xpianum cui celestis regni
 patria promissa est. de presentis
 uitae commodis nimium certare
 ac dñm inordinate postulare.
 qd dedit maiora ipse procurat
 etiam et minora. De quo ipsa ueritas
 in euangelio ait. Nolite ergo solliciti
 ēē dicentes quid manducabimus
 aut quid bibemus aut quo operiemur.
 haec enim omnia gentes inquirunt.
 scit enim pater uester qd in omnibus
 indigetis. quaerite ergo primum
 regnum dī et iusticiā eius et omnia
 haec adicientur uobis. hinc et apos
 tolus ait. si autem in hac uita tantū
 in xpo sperantes sumus miserabiliores
 sumus omnibus hominibus. Ergo

presens uita sit fidelibus xpi in
usu. futura autem instructi salu-
tis aeternae. Sit res temporalis
in itinere. desideretur aeterna
inperuentione. quasi ^{lucere} exaltare
respiciatur. quicquid in hoc mundo
agitur. Ante nos autem tendant
mentis oculi dum tota intentione
illa conspiciunt ad qua puenimus.

Et nunc frs quo uos quiescit pres-
biteri in populo di. ex uobis pender
anima illorum. ad eloquium
ur̄m corda eorum erigite ut me-
mores sint quia temptati sunt
patres nostri ut probarentur
sue recolerent dm̄ suum.

Memores esse debent quomodo
pater noster abraham tempta-
tus e et p̄ multas tribulationes
probatu. di amicus effectus est.
Sic isaac. sic iacob. sic moyses.
et omnes qui placuerunt do. per
multas tribulationes transier̄
fideles. Illi autem qui tempta-
tiones non susceperunt cum ti-
more dñi. Et impatientiam sua
et improperium murmurati-
onis suae contra dñm protuler̄.
exterminati sunt ab extermina-
tore et a serpentib; perierunt.

Praeteritorum patrum fortia gesta
presentium sunt documenta sa-
lubria. Unde iudith. summos
patriarchas gentis israhelitarum.
hoc est abraham. isaac. et iacob.
et primum ducem eorum moysen
in exemplum fidei ac patientiae
narratione sua introduxit. et
contrario impios murmuratores
et querelosos in testimonium pusil-
lanimitatis et impatientiae exhi-
bit. ut ex bonis utile nobis ad
imitandum uis uis sumamus
exemplum. et ex malis discamus
prauitatis suae deuitare opus
nefarium. ne forte extermini
illorum patiamur tormentum.

Unde adhuc subditur. Et nos ergo
non ulesciamur nos pro his que
patimur. sed reputantes peccatis
nostris. haec ipsa minora esse sup-
plicia. flagella dñi quasi serui
qui corripimur ad emendationem
non ad perditionem nostram eue-
nisse credamus. Haec est enim
uia ueritatis ut in flagellis dñi
humiliemus animas nostras et
patientiam habere fideamus.
reputantes peccatis nostris que
iustae patimur. immo etiam mi-

norem meritis nostris esse uindictam.
 sed per bonitatem dei nobis ad sus-
 ferendum temperatam credamus.
Qui uult omnes homines saluos esse.
 et ad agnitionem ueritatis perue-
 nire: misereatur omnium et nihil
 odit eorum quae fecit dissimulans
 peccata hominum propter peni-
 tentiam et parcens illis propter
 suam magnam misericordiam
 quia ipse solus est dominus deus noster.
Et dixerunt illi ozias et presbiteri.
Omnia quae locuta es uera sunt. Et
 non est in sermonibus tuis ulla rep-
 hensionis. nunc ergo ora pro nobis quoniam
 mulier sancta es et timeas dominum.
Nulla reprehensio est in sermonibus iu-
 dith. sed omnia uera sunt quae loquitur
 quia omnia quae ecclesia catholica
 in confessione uerae fidei seu in doctri-
 na sanctae religionis profert laudabilia
 sunt ualde et absque ulla reprehensi-
 one. cuius merita et dignitatem cre-
 dendum est singulos quosque fideles
 apud dominum clementiam multum adiu-
 uare: quod ita digne fit si unusquisque
 curet ut sicut probauit uerum esse
 quod ecclesia docet. Ita ac tribus imi-
 temur quod ipsa honestis exemplis
 persuadet. De quo et subditur.
Et dixit illis iudith sicut quod lo-
 qui potui deus esse cognoscitis. Ita
 quod facere disposui probate si ex
 deo est. et orate ut firmum faciat
 consilium meum deus. Stabitis uos
 ad portam nocte ista: et ego exeam
 cum abramea. et orate ut sicut dixi
 istis in diebus quinque respiciat dominus
 populum suum israel. Commendat
 iudith presbiteris portam quia
 faceret dotibus christi ecclesiam sollicitam
 castrorum dei commendat custodiam.
 ut per uigili intentione ac solerti
 cura parua orationum ea munire
 et contra hostium insidias in laesa
 seruare studeant.
Quibus abscedentibus iudith ingressa
 est oratorium suum. Et induens
 se cilicio posuit cinerem super caput
 suum. Et prosterbens se domino clama-
 bat ad dominum dicens. Domine deus patris
 mei simeon. quid dedisti illi gladium
 in defensione alienigenarum. qui ui-
 latores exciterunt in conuincione
 sua et denudauerunt femur
 uirginis in confusionem israel. Quid
 est quod post uerba quae ad presbi-
 teros locuta est iudith petiura dominum
 ingressa est oratorium suum. nisi
 quod sollicitudo sanctorum post completum

foris predicationis obsequium.
 in interioribus ad cordis sui redit se-
 cretum. ut tibi expleat munda
 conscientia pura orationis officium
 iuxta illam sententiam salua-
 toris quae in euangelio docuit dicens.
 Tu autem cum oraueris intra incubi-
 culum et clauso ostio ora patrem
 tuum. et pater tuus qui uidet in
 abscondito reddet tibi. Induit se
 cilicio cum poenitentiam pro pec-
 catis agit. Cinerem super caput
 ponit cum fragilitatis suae memo-
 riam in mente recondit. Proster-
 nens se ad dominum clamat dum per
 humilitatis affectum se
 ad domino exaudi. **T**u sperat. quia
 scriptum est. sacrificium deo spiritus
 contribulatus cor contritum et
 humiliatum deus non spernit. Et
 bene in oratione commemorat actum
 fratris meonis patriarchae quicum leui
 fratre suo gladio ultionis uindicauit
 stuprum sororis suae in alienige-
 nis quia futurum erat quod holo-
 fernis qui in iudith opus exple-
 re uoluit libidinis gladio puniretur
 diuini examinis. Respice castra
 assyriorum nunc. sicut tunc cas-
 tra uidere aegyptiorum dignatus

es. quando post seruos tuos armati
 currebant. Confidentes in quadrigis
 et in equitatu suo. et in multitudine
 bellatorum sed aspexisti super castra
 eorum et tenebrae fatigauerunt
 eos tenuit pedes eorum abissus
 et aquae operuerunt eos. sic fiant
 et isti domine qui confidunt in multi-
 tudine sua. et in curribus suis et
 in scutis et in sagittis suis et lanceis
 gloriantur. et nesciunt quia tu ipse
 es deus noster. Sicut superius com-
 parauit libidinosos luxoriosos. ita
 et nunc tumidos superbos. Assyrios
 enim in armis suis confidentes ae-
 gyptiis dudum aduersus israhelitas
 preliantibus assimilauit. ut
 ostenderet quia sicut ibi potentia
 dei manifesta est in submersione
 pharaonis et aegyptiorum. ita et
 hic declarari possit in subuersione
 holofernus et assyriorum quia idem
 dominus eadem potentia eademque
 iustitia tunc et nunc et per omnia
 manet saecula. Fac domine ut gla-
 dio proprio. eius superbia ampu-
 tetur. Capiatur laqueo oculorum
 saorum in me. Et percutes eum
 labiis caritatis meae. Da mihi
 in animo constantiam ut contentam

illam et uir tunc ut uer tam illum:
 Erat enim memoriale nominis tui cum
 manus feminae deiecerit eum.
 Honenim in multitudine est uir iustus
 dñe neque iniquorum uiribus uolum
 tas tua nec superbi ab initio placu
 erunt tibi sed humilium et mansue
 corum tibi semper placuit depra
 tio. Videtur quibusdam minus in
 tellegentibus quod predicationes scō
 rum contra reprobos quae inscrip
 turis aliquando commemorantur
 quasi maledictiones sint: cum nullo
 modo haec uerba ex uoto malitiae
 quae in scōrum cordibus nequaquam
 fieri potest sed ex spū prophetiae pro
 cesserunt. quod enim sps scs presci
 ebat ee iusto iudicio reprobis futurū
 hoc pscōrum ora predixit faciendū;
 Ut est illud in psalmis. Fiat mensa eorū
 coram ipsis in laqueum et in retribu
 tionem et in scandalum. Obscurent
 oculi eorum ne uideant et dolor sum
 illorum semper incurua. Et reliq.
 Et paulus in epistola sua ita scripsit
 dicens Alexander aetarius mul
 ta mihi mala ostendit reddet illi
 dñs secundum opera sua. Qui et in
 actib; apostolorum ad ananiam ponti
 ficem os eius percutere

iubentem ait. Percutietis dñs paries
 dealbate. Unde et uerba ista iudith
 quib; dicitur capiatur laqueo oculorū
 suorum in me et percuties eum ex labiis
 caritatis meae non sunt maledictio
 nes intellegendae sed deuenturis pro
 comia prophetiae. hoc enim sps scs per
 os scāe feminae uoluit pmonstrare
 quod sciebat nefarium principem
 nequitia sua promereri. Hec non
 et illud etiam in mistico opere pre
 sagare quod dominus hereticus siue
 scismaticus seu etiam iudaeus uel
 paganus qui ecclesiam xpi prauo
 dogmate seu per uer so exemplo
 corrumpere uoluerit proprio sup
 biae suo gladio caput uoluntatis ini
 quae per sententia iusti iudicis
 amputetur. Et inferni cruciatib;
 subigendus poenas dolorum senti
 et in aeternum. Factum est autē
 iudith cum cessasset clamare addim
 surrexit de loco quo iacuerat pro
 strata dño. Vocauit que abram suā
 et descendens in domum suam abstu
 lit a se cilicium. Et exiit se uestib;
 uiduitatis suae et lauit corpus suū.
 et unxit se mitro optimo et disceri
 minauit crinem capitis sui et im
 posuit mitram super caput suum. Et

XII.

induit se uestimentis iucunditatis
 suae. Induit que sandalia pedibus
 suis. adsumpsit que dextraliola
 et lilia et maures et anulos et om-
 nibus ornamentis suis ornauit se.
 Cui etiam dñs contulit splendorem.
 quō omnis ista compositio non ex libi-
 dine sed ex uirtute pendeat. Et
 ideo dñs hanc in illam pulchritudi-
 nem ampliauit. Quid est quod
 iudith post peractam orationem
 exiit se uestimentis lugubribus.
 et induit se uestimentis iucundi-
 tatis. nisi quod scā ecclesia licet
 aliquando pro peccatis suis poeni-
 tentiae gerat affectum. Tamen
 spe remissionis et futuri premii
 anxium satis exhilarat animum.
 Lauat corpus suum cum actus cor-
 poris sui poenitentiae lacrimis
 mundat. Ungit semetipso optimo.
 cum in ipsa mortificatione carnis
 caritatis ac ceterarum uirtutum
 se replet odore. Discriminat cri-
 men capitis sui cum solerti discre-
 tione singulas cogitationes distin-
 guit cordis. Imponit mitram ca-
 piti. cum galeam salutis circumdat
 menti. Induit pedes suos sandaliis
 cum gressus operum suorum euan-

gelicis munit doctrinis. Assumit
 dextraliola et lilia et maures et anu-
 los. in dextraliolis spes futurorum
 bonorum exprimitur. quae in dex-
 tera dī scīs in futuro dantur. in liliis
 castitas. in maureibus oboedientiae
 deuotio. et in anulo signaculum fidei
 designatur. His ergo omnibus or-
 namentis sese scā ecclesia ornat. quia
 omnium uirtutum decore se inlus-
 trare certat. Cui etiam dñs con-
 tulit splendorem gratiae suae.
 quō omnis ista compositio non ex libi-
 dine p̄sentis uitae sed ex uirtute pen-
 deat futurae. Et ideo dñs hanc in
 illa pulchritudinem ampliauit.
 ut incomparabili decore omnium
 oculis appareret. quia ualde iustum
 est ut qui dilectionis dī perfectae
 feruet amore omnium dignus ha-
 beat honorē. Imposuit itaque
 abrae suae ascopam uini et uas olei
 et palenta et lapates et panes et case-
 um et profecta est. Quid est quod
 iudith ad agonem processura abrae
 suae imposuit ad portandum ea
 quae in uia fuerunt sibi necessaria.
 nisi quod scā ecclesia in stadio istius
 mundi certare contra hostem pro-
 pe-
 rans. quorundam carnaliū

ad usum suos presenti utitur ministe-
 rio. qui si fideliter illud per egerint.
 poterunt ad ueram libertatem p-
 uenire. Ita ut coheredes et parti-
 cipes futurae possessionis efficiant.
 sicut memorata abra in fine isti-
 us libri libera a iudith domina
 sua dimissa commemoratur. Saepe enim contingit ut qui in sci-
 entia et moribus minus perfecti
 sunt. et praesentium rerum amore
 quodammodo inretiantur. sacra-
 mentis ecclesiasticis communicent.
 et de rebus suis spiritalibus magis
 deseruiant solatiisque corpo-
 ralibus illis obsequantur. Sed tam-
 ad renuntiandum omnibus quae
 possident et apostolicae perfectionis
 normam tenendam non sunt ido-
 nei. unde diues in euangelio se-
 ptecepta dei custodisse redemptori
 nostro respondit. sed tamen ad p-
 fectionem tendere uenditis omnibus
 rebus suis et datis pauperibus
 eumque sequi iuxta eius monita
 non consentiebat. Portat quidem
 haec abra hoc est carnalium turba
 tradente sibi se a ecclesia a scopam
 uini et uas olei et polentam et pa-
 nes cum sacramenta diuina in fru-

mento uino et oleo confecta corpus
 uidelicet et sanguinem domini et eteris-
 matis unctionem uenerabiliter
 seruat. Portat et lapates et caseu
 cum uirorem fidei et pinguedine
 caritatis in suo recondit pectore.
 Lapates enim dicunt esse cibum ole-
 ribus confectum. et caseus est. lac
 coagulatum. quae utraque possunt
 infide et dilectione cibum signifi-
 care animarum. Sed haec omnia
 abra ista ad suum libitum uertere
 uel proprio arbitrio uti non per-
 mittitur. quin potius ea ad usum
 ac dispensationem dominae suae
 seruari ordinatur. quia iustum
 ualde est ut qui nondum perfecte
 nouit moderamina uitae suae.
 non subito rector fiat uitae aliene
 sed magis ei subditus fiat qui uita
 et doctrina regulam tenet iustitiae.
 Factum est autem cum descenderet
 montem circa ortum diei. occur-
 rerunt ei exploratores asiriorum
 et tenuerunt eam dicentes. Unde
 uenis. Aut quo uadis. Quae
 respondit. filia sum hebreorum.
 Ideo ego fugi a facie eorum. quos futu-
 rum agnouit quod dentur uobis
 in depraedatione. pro eo quod contem-

nentes uos noluerunt ultro trade
 re seipsos ut inuenirent miseri
 cordiam in conspectu uestro.

Quisunt exploratores asiriorū
 nisi philosophi gentiliū et cu
 riosi scrutatores humanarum
 disciplinarum. Hi quasi iudith
 nr̄am a iudeis transeuntem ad
 gentes comprehendere nitentur
 cum p̄dicatores euangelii relinquen
 tes ob perfidiam iudaeos et ad gen
 tium p̄dicationem properantes
 suis dogmatibus uincere ac supe
 rare conabantur. Quos ad tab
 naculum holofernis ducebant.

Cum principibus gentium quasi
 obnoxios tradebant. sed considera
 ta sinceritate religionis eorum
 protinus a uinculis absolutos in
 domo principis hoc est subdomina
 tione saecularium libere manere
 pmiserunt. Unde in actibus
 apostolorum legitur paulus apud
 athenas commorans disputasse atq;
 disserere. cum epicureis et stoicis
 philosophis. Quem cum audirent
 de ih̄u et resurrectione ipsius ad
 nuntiasse. Ad p̄bensum eum ada
 riopagum duxerunt dicentes.

Possumus scire quae sit haec noua

quae a te dicitur hoc trina. Noua
 enim quaedam in se a auribus nr̄is.
 uolumus ergo scire quidnam uelis
 haec ee. Quibus cum manifestissima
 oratione fidem di ex posuisset.
 quidam ex eis iridebant eum.
 quidam uero uiri adherentes ei
 crediderunt. in quibus erat et dio
 nysius ario pagita. et mulier nomi
 ne thamaris et alii cum eis non
 nulli. Post haec quoque egressus
 ab athenis uenit corinthum ubi
 apud aquilam et priscillam mo
 ratus sceno factoria arte opera
 batur et testificabatur omnibus
 ad se uenientibus ih̄m xpm. Sic et
 idem apostolus apud romanos in li
 bera manens custodia predicabat
 uerbum di cum omni fiducia et sus
 cipiebat omnes qui ingrediebant
 ad eum nemine prohibente.

Hinc et in historiis ecclesiasticis legit
 quod ipsi principes gentium uisa
 mansuetudine ac sobrietate fidelium
 poenas ac uim eis in ferre compes
 cuerint. Sicut tiberius cesar edic
 to firmavit ne quid aduersum
 doctrinae xpi atque contrarium
 moliretur accusatoribusq; xpi
 norum mortem comminatus est.

Sic et claudius imperator licet iudaeos
diuersis calamitatibus affligeret.
tamen xpianos non laesit. Unde
factum est quod ipso regnante petrus
apostolus in urbe romana pdicando
plurimos ad fidem xpi conuerteret;
Sic et traianus licet primum xpiani
nominis errore deceptus confesso
res xpi persecutus sit: tamen plinii
secundi relatu ammonitus et de
xpianorum modestia instructus
rescriptis lenioribus temperauit
edictum. Similiter etheliscus
adrianus p quadrum discipulum
apostolorum et aristidem uirum athe
niensem de xpiana religione instruc
tus atque eruditus precepit per
epistolam ad minucium fundanum
proconsulem asiae datam ut nemini
liceret xpianum sine obiectu crimi
nis aut probatione damnare.
Idemque continuo pater patriae
in senatu ultra morem maiorum
appellatur. Et uxor eius augusta;
Adrianus rem publicam iustissimis
Legibus ordinauit bellum contra sau
romatas gessit et uicit. iudaeos sane
per turbatione scelerum suorum
exagitados et palestinae prouincia
quondam suam depopulantes ultima

caede per domit. ultus est. xpianos
quos ilico theba duce cursu adu
sum romanos non ad sentarentur
excruciabant. praecipitque necui
iudaeo introeundi hierosolimam ee
et licentia xpianis tantum ciuitate
pmissa. quam ipse in optimum statu
murorum exstructione reparauit
etheliam uocari de pronomine suo
precepit. Videns itaque iudith. **LXIII.**
holofer nem sedentem in conopeo
quod erat expurpura et auro et
sinaragdo et lapidibus preciosis
intextum et cum in faciem eius
intendisset adorauit eum proster
nens se super terram et eleuauer
illam serui holofer nis iubente domino
suo. Quod iudith adorat holofer ne
non est pturbatio timoris sed con
seruatio ordinis. quoties enim sci
uiri terrenae potestati inpendunt
honorem. non exultio adolationis
sed ex iure dignitatis hoc faciunt.
Unde princeps apostolorum in epistola
sua docuit dicens. subditi igitur
estote omni humanae creaturae
propter dm. siue regi quasi pcellenti.
siue ducibus tanquam ab eo missis
ad uindictam male factorum laude
uero bonorum. quia sic uoluntas di est

103.

LXIII.

ut bene facientes obmutescere faciatis
 imprudentium hominum ignorantia.
 quasi liberi et non quasi uelamen ha-
 bentes malitiae libertatem. sed sicut
 serui dei omnes honorate. fraterni-
 tatem diligite. deum timete regem
 honorificate. hinc et paulus ait.
 omnibus potestatibus sublimioribus
 subditi estote non est enim potestas
 nisi a deo. Quae autem sunt a deo ordi-
 nata sunt. Itaque qui resistit potesta-
 ti dei ordinationi resistit. qui autem
 resistunt ipsi sibi damnationem ad-
 quirunt. Nam principes non sunt
 timori boni operis sed mali. uis autem
 non timere potestatem bonum fac-
 et habebis laudem ex illa. deus enim
 minister est tibi in bono. si autem
 malum feceris time. Non enim sine
 causa gladium portat. deus enim mi-
 nister est uindex in ira ei qui malum
 agit. Ideo necessitate subditi estote
 non solum propter iram sed et propter
 conscientiam. Ideo enim et tributa
 prestatis ministri enim dei sunt
 in hoc ipsum seruientes. Et item
 reddite inquit omnibus debitum.
 cui tributum tributum. Cui uecti-
 gal. uectigal. Cui honorem honorem.
 cui timorem timorem. Unde helias

propheta in regum legitur adorasse
 impiissimum regem achab non utiq;
 pietate diuini cultus sed honoris
 officio. hinc et supra memoratus
 apostolus paulus in actibus aposto-
 lorum coram agrippa rege et
 festo praeside causam suam agens
 mansueta uerba et auditorem
 conciliantia protulit dicens ad agrip-
 pam. De omnibus quibus accusor
 a iudaeis rex agrippa aestimo
 me beatum apud te cum sim defen-
 surus me hodie maxime te scieme
 omnia quae apud iudaeos sunt.
 consuetudinis et quae sunt propter
 quod obsecro patienter me audias.
 et ad festum se arguentem atque
 ei dicentem. Insanis paulus multe
 te litterae ad insaniam conuertunt.
 respondit non insano inquit optima
 feste sed ueritatis et sobrietatis
 uerba loquor. Scit enim de his rex
 ad quem et constanter loquor late-
 re enim eum nihil horum arbi-
 tror neque enim in angulo quicquam
 horum gestum est. Credis agrippa
 rex prophetis scio quia credis. Et cetera.
 Similiter et uerba quae ad ipsam
 holofernem de suo aduentu et de
 iudaeorum futuro casu iudith

loquatur. Non sunt adolationis profana
mendacia sed futurae prophetiae
ueneranda misteria. Predixit enim
quae homicidis et parricidatoribus
legis dei agentibus et romanis prin-
cipibus futura erant supplicia et
quae uniuersae terrae ipsorum
propter peccata eorum immineret
subuersio. sic enim ait.

Hec hoc latet quod locutus est achior.
nec illud ignoratur quod ei iusseris
euenire. Constat enim dñm nr̄m
sic peccatis offensum ut mandauerit
p̄ prophetas suos ad populum quod
tradat eum pro peccatis suis. Et quō
sciunt se offendisse dñm suum filii
israhel. Tremor tuus sup̄ ipsos est.
Insuper etiam fames inuasit eos
et ariditate aquae iam inter-
mor tuos computantur. Deniq;
hoc ordinant ut interficiant peco-
ra sua. Et sanguinem eorum bibant.
Et sc̄a dñi sui quae p̄cepit d̄s non con-
tingi. In frumento uino et oleo haec
cogitauerunt impendere. Et uolunt
consumere quae nec manibus de-
berent contingere. Ergo quō
haec faciunt certum est quod in p̄-
ditionem dabuntur. quod ego ancilla
tua cognoscens fugi ab illis et misit

me dñs haec ipsa nuntiare tibi. Et retq.

Scriptum est enim in ecclesiastica
historia quod instante tempore
uastationis hierosolimorum apos-
toli quidem ab illis prius fugati
p̄ omnem locum dispersi p̄gerent
in uirtute xp̄i. qui eis preceperat
dicens. Cunctes baptizate omnes
gentes in nomine patris et filii
et sp̄s sc̄i. Ecclesia uero quae
in hierosolimis fuerat congregata
responsō ad d̄o accepto emigrare
iubetur et transire ad opidum
quoddam pellam nomine trans-
iordanen quod oblati ex urbe
sc̄is et iustis uiris. uindictae caelesti
fieret locus. Tam de urbe sacrilega
quam de populo impio p̄ excidiū
patriae euerisionemq. sumendae.
quantis ergo malis gens tunc uniuersa
mactata sit utque ipsa iudae terra
bello fame igni aedibusq; uastata
sit. quanta populorum milia pa-
tres simul cum coniugibus ac par-
uulis liberis absque numero et
absque discretionē trucidati sunt.
quae etiam diuersarum urbium
obsidiones sedet ipsius magnifice
et famosissimae ciuitatis hierusale.
quanta uastitas et quanta fuerit

diuersorum mortuum strages.
 quisue phaec singula bellorum
 existerit modus. Et ut secundū
 id quod prophetae predixerant
 abhominatio desolationis in ipso
 quondam dī famosissimo colloca
 ta sit templo. utque ad ultimum
 cuncta ignis populatus sit et flāma
 consumpsit. Siqui plenius nosse
 uult historias iosephi relegat.
 Hos uero ex his ea tantum quae
 ad explanationem suscepti ope
 ris sufficiunt adsumemus. Et in
 quibus refert quod ex omni iudaea
 populi indie sollempni pasche. hie
 rosolimam uelut exitiali quadam
 manu cogente conuenerant. quos
 tricenis centena milia hominum
 dicit fuisse iusto scilicet dī iudi
 cio. tempore hoc ultionis electo
 ut qui indiebus pasche saluatorem
 suum et salutare xpm dñi cruentis
 manibus et sacrilegis uocibus uio
 lauerant. In ipsis diebus uelut in
 unum carcerem omnis multitudo
 conclusa feralis poene exitium qd
 merebatur exciperet. Narrat
 quidem praeter haec idem histo
 ricus in quinto historiarum suarū
 libro quantam famam quantamq;

perniciem seditionis iudaeorum
 gens ante quam urbis caperetur
 ptulerat ita ut amiseris omnis
 spes excluderetur salutis. Et inua
 lescent acerbitas famis domos si
 mul et familias gentemq; uastaret.
 Nam cum in penetrabilibus strata
 iacerent mulierum paruulorūq;
 cadauera p plateas uero infelicū
 senum corpora fame magis quā
 aetate consumpta. Iuuenes uero
 atque omnis aetas robustior uelut
 simulacra quaedam inanis et egres
 sibus loci oberrabant corruentes
 quocumque loco gressum subruisset
 media. Sepelire autem cadauera
 proximorum nec defunctorum
 multitudo. nec uirium debilitas
 pmittebat. simul et prosus unus
 quisque uitae incertus. Denique
 aliquanti supra eos quos sepeliebant
 animas emisere. multi etiam dū
 profecuntur funera priusquam
 ad sepulchrum ueneretur effla
 bant. Sed nec planctus ex more
 defunctis exhibebatur aut lactus.
 quia hoc sibi totum uindicauerat
 famis. sed nec ariditas in aedia
 humorem cuiquam reli querat
 lacrimarum; Obsederant ciuitate

profunda silentia et nox plena mor-
tis cuncta contexerat: in quibus malis
omnibus grauiore solis uigebant
predones: qui ne sepulchra quidem
diripere et spoliare cadauera inli-
citurum ducebant: Non tam p̄dam
petentes quam scelus in risione
cumulant: et aciem gladiorum
suorum in cadauerum obtruncati-
one probantes;

Placuerunt autem omnia uerba
haec coram holoserne et coram
pueris eius: et mirabantur ad sapi-
entiam eius et dicebant alter ad al-
terum: Non est talis mulier super
terram in aspectu in pulchritudine
et in sensu uerborum: et dixit
ad illam holoserne: Bene fecit
d̄s qui misit te ante populum: ut
des illum tu in manibus nostris
et quō bona ē promissio tua: si fe-
cerit hoc mihi d̄s tuus erit et
meus d̄s. Et cetera;

Prima uia salutis fuit gentibus
ministros uerbi d̄i ac p̄dicatores
euangelii gratanter recipere
et eorum dictis fidem prebere:
sicque paulatim p̄ eorum doc-
trinam ad agnitionem ueritatis
peruenire: Unde d̄ns in euange-

lio discipulis suis p̄cepit dicens:
in quacumque ciuitatem aut cas-
tellum intraueritis: Interrogate
quis in ea dignus sit: et ibi manete
donec exeatis: Intran-
tes autem in domum salutate
eam dicentes: Pax huic domui:
et si quidem fuerit domus digna:
ueniet pax uestra ad uos reuer-
tetur: Judith ergo nostra quia
aditum deuotę susceptionis apud
gentes inuenit: ad effectum suę
uoluntatis peruenit: Unde bea-
tus est qui non prauo animo: sed
sincero cordis affectu legatum
ueritatis suscipit: Quia qui per
uersā intentione cum holoserne
atque cum herode d̄m se querere
fingit nequaquā ad uisū glorię
conspectum letabundis se per-
tingere gaudebit: sed sue iniqui-
tatis condignas poenas in fine
seluere dolebit. **Item.**

Tunc iussit eam introire ubi repo-
siti erant thesauri: Et iussit illic
manere eam: et confertur quid
daretur illi de conuiuio suo:
Cui respondit iudith dixit:
Hunc non potero manducare ex
his quae mihi precipis tribui:

s neueniat super me offensio. ex his
 s autem quæ mihi detuli manduca
 s bo cui holofernis ait. ; Si defece
 s runt tibi ista quæ tecum detulisti
 s quid faciemus tibi. et dixit
 s iudith. uiuunt anima tua do
 s mine meus. quonon expendet
 s omnia hæc ancilla tua. donec
 s faciat dñs in manu mea hæc quæ
 s cogitauit. Et reliqua . ,

Quid est quod holofernis iudith
 ibi manere precepit ubi sui thes
 auri erant repositi. nisi quod prin
 cipatus sæculi huius predicatorib;
 euangelii apud eos plerumque
 consentit habere locum. quoniam
 habent intellegibilem et sane
 fidei receptricem. Intentio eni
 bone uoluntatis thesaurus p̄tio
 sissimus est cordis ibi iudith
 t̄pica manet quia sc̄a ecclesia
 stabiliter permanet. Sed con
 queritur holofernis iudith uic
 tualia. quæ secum adportauit
 deficere et quaerit si quomodo
 possit sui conuiuii eam partici
 pem efficere. Cum apud genti
 lium principes aliquando dis
 pectus et uilis eē uidetur cultus
 religionis xp̄iane et exsecutores

eius student ad immunditiā idolo
 rum seu ad inlecebras carnalium
 uoluptatum p̄trahere. Sed illi
 fido animo et spe certa promit
 tunt sibi gratiam celeriter sub
 uenire diuinam. insistent p̄tib;
 tota nocte istius mundi et lacri
 marum fonte se baptizant lauant
 cum psalmista per singulas noctes
 lectum cordis sui ac stratum cogi
 tationum suarum piis fletib;
 rigant. sicque triduo catholice
 confessionis p̄fidem spem et cari
 tatem orationem suam explen
 tes. quarto tandem die hoc est
 euangelii choruscane luce uicto
 riam sibi de hoste p̄parant . ,

I psamque mortis ac tenebrarum
 auctorem propria malicia cecatu
 æterno reatu obnoxium dam
 nant. et ita mater ecclesia inno
 centes ab iniqua p̄secutione et in
 iuste oppressione gratia dñi oppi
 tulante liberat. ac triumphum
 de hoste nefando ad ciues suos
 redigens gloriosissime secum
 reportat . ,

Tunc introuit bagao ad iudith
 et dixit. non uertatur bona pu
 ella introire ad dñm meum ut

honorificetur ante faciem eius. et manducet cum eo et bibat unum in iocunditate. Cui respondit quae ego sum ut contra dicam domino meo: omne quod erit ante oculis eius bonum et optimum faciam. quicquid autem illi placuerit hoc mihi erit optimum in omnibus diebus vitae meae. Et surrexit et ornauit se uestimento suo. et ingressa est stetit ante faciem eius. Cor autem holofernis concussum est. erat enim ardens in concupiscentia eius. Quae bagao iudith per suadet ad illicitas pertinet uoluptates. quae autem iudith respondit boni animi ostendit uirtutes. Ille prouocat ad libidinis luxum ista separata testatur ad caelestis imperii iussum. ornata se suis uestimentis. quia cultum exhibet uere pietatis. stetit ante faciem principis quia eum resurgere hortatur a ruina impietatis. sed uae illi qui bonarum rerum usum pessimum habere appetit. qui enim ad exemplum holofernis uirtutes spirituales ad carnales reflectere uult concupiscentias. putat ministerium mortis sibi

adquirat casum. hinc paulus ait: Deo autem gratias qui semper triumphat nos in christo ihesu et odorem notitiae suae manifestat per nos in omni loco. quia christi bonus odor sumus deo. in his qui salui fiunt. et his qui pereunt. aliis quidem odor mortis in mortem. aliis quidem odor uitae in uitam. Et dixit ad eam holofernis. bibe nunc et accumbe in iocunditate. Quo gratiam inuenisti coram me. et dixit iudith. Bibam domine quod magnificata est anima mea hodie per omnibus diebus meis. Et accepit et manducauit et bibit coram ipso ea quae parauerat illi ancilla eius. Nota quod iudith apud holofernem conuersans non inquinata est cibis. uel potu gentilium sed ea manducauit et bibit quae sibi parauerat ancilla eius. Quia ecclesia inter gentes habitans nullomodo polluitur idolatria aut superstitione gentilitatis. sed his utitur quae uictui suo iudicat esse condigna. quae deuotio fidelium pro obedientia et exercitium boni operis sibi preparat. De quo cibo ipsa ueritas in euangelio ait. Operamini cibum

non qui perit sed qui pmanet inuita
aeternam. Et alibi discipulis ro
gantibus eum ut manducaret.
respondit. Ego cibum habeo
manducare quem uos nescitis.
meus enim cibus est ut faciam
uoluntatem eius qui misit me.
ut perficiam opus eius. xv.

XXI

Erant autem omnes fatigati aui
no. eratque iudith sola in cubicu
lo. porro holofernis iacebat in
lecto nimia ebrietate sopitus.
Uinum holofernis et satellitum
eius illud erat a quo apostolus
credentes conpescuit dicens. nolite
in ebriari uino in quo est luxuria.
Et in cantico de uero nomi de hui
us cernodi uino scriptum est.
Uua eorum uua fellis et botrus
amaritudinis. furor draconum
uinu eorum et furor aspidum
insanabilis. hoc ergo uino de ebria
tus hostis ecclesiae iacebat in
lecto nefande securitatis qua se
in pube posse peccare confidebat
iuxta illud impius cum in pro
fundum malorum uenerit con
tem nit sed semetipsum fallebat
quia ad pditionem ppetuam in
prouidus tendebat.

Dixitque iudith puella sue ut fra
ret foras ante cubiculum et obser
uaret. fecitque iudith ante lectu
orans cum lacrimis et labiorum
motu in silentio dicens. confir
mame dne ds isrl. Et respice
in hac hora ad opera manuum
meorum. ut sicut promisi sti hie
rusalem ciuitatem tuam erigas.
Et hoc quod credens pte posse fieri
cogitauit perficiam. Et haec cum
dixisset accessit ad columnam que
erat ad caput lectuli eius et pugio
nem eius qui in ea ligatus pendeat
ex soluit. cumque euaginasset illud.
adprehendit comam capitis eius
et ait. Confir mame dne ds isrl.
in hac hora et percussit bis in cer
uicem eius et abscedit caput eius
et abstulit conopeum eius a colum
nis et euoluit corpus eius truncu.
Columna quae erat ad caput lectuli
holofernis significat duritiam
prauis cordis quae errorem ge
nuit male fide securitatis. gla
dius qui in ea ligatus pendeat
malicia est inique intentionis.
Coma capitis elatio supbe mtis
ceruix uero contumacia inique
actionis et conopeum hoc est

rete muscarum insidias significat
 dolose cogitationis. Commendat
 ergo iudith nostra puella suae
 ostiorum custodiam quia sc̄a ec
 clesia unicuique fidelium catho
 licae fidei precipit habere ob
 seruantiam. Orat ipsa cum la
 etimis quia supernum auxiliū
 poscit intima deuotione cordis
 accedit ad columnam et exsoluit
 pugionem p̄ quem hostis nequissi
 mi amputet caput. Cum denudata
 malitia duri cordis absēdit ab
 hoste occasionem proterue temp
 tationis. aut fert et conopeum
 quia fraudes eius tetigit quibus
 simplices et incautos implicare
 contendit. sicque truncum hos
 tis cor p̄ds euoluit cum ipsum
 inimicum ex omni parte infir
 mum et debilem eē ostendit.
 ut eo facilius bellatores xp̄i con
 fidant hostem nequissimū se
 uincere posse quo eum plenit̄
 ediscunt fragilem et superabilem
 fore. Et pusillum exiit
 et tradidit caput holofernis an
 cillae suae. Et iussit ut mitteret
 illud imperam suam. et exierunt
 duae secundam consuetudinem

suam quasi adorationem et transi
 erunt et girantes uallem uener̄
 ad portam ciuitatis. Et dixit iudith
 a longe custodib; murorum. aperite
 portas quō nobiscum est d̄s qui se
 cit uirtutem inist. quid est
 quod iudith ancillae suae tradi
 dit caput holofernis ut mitteret
 illud imperū suam nisi quod sc̄a
 ecclesia auditoribus suis recor
 dationem confecti belli non uult
 labia cogitatione mentis sed sol
 licite seruari in memoria cordis.
 Ita enim de triumpho hostis quando
 eum per diuinam gratiā in aliquo
 superamus gaudere debemus
 ut iterum eum contra nos bellū
 disponere non diffidamus propt̄
 quod dicit petrus apostolus sobrii
 estote et uigilate quia aduersa
 rius uester diabolus tamquam
 leo rugiens circumit querens
 quem deuoret. Cui resistite for
 tes fide. hinc et paulus ait. non
 quod iam acceperim aut iam per
 fectus sim sequor autem sicut
 p̄hendam in quo et conp̄hensus
 sum a xp̄o ih̄u. fr̄s ego me non
 arbitror conp̄hendisse adhuc.
 unum autem quaequidem retro sunt

obliuiscens. Ad ea uero quae sunt
 priora extendens me ad destina-
 tum persequor ad brauium sup-
 nae uocationis dñi in xpo ihu. qui
 cumque ergo pfecti sumus hoc
 sentiamus. et girantes inquit
 uallem uenerunt ad portam
 ciuitatis uallem ambulando gi-
 rat qui humilitatem in omni
 actu suo seruat. hic peruenit
 ad portam ciuitatis quia ille per-
 tingit ad introitum regni cae-
 lestis. Unde ipse qui humilitatis
 et obedienciae summe exemplar
 nobis ad o factus est per quem
 uitae aeternae habemus aditu
 qui in euangelio ait. Ego sum osti-
 um p me si quis introierit ingre-
 ditur et egredietur et pasqua
 inueniet. Ipse alibi ait. Uenite
 ad me omnes qui laboratis et one-
 rati estis et ego reficiam uos.
 Tollite iugum meum sup uos et dis-
 cite a me quia mitis sum et humi-
 lis corde et inuenietis requiem
 animabus uestris. Et dixit iudith
 a longe custodibus murorum
 aperite portas quonobiscum e-
 st qui fecit uirtute in istis. Cust-
 odes murorum hoc est tutores

castrorum ecclesiae sunt docto-
 res scī qui uerbo et exemplo atq;
 etiam oratione assidua muniant
 uitam credentium et ad aeterna
 beatitudine illis preparant intro-
 itum. de quibus p prophetam dicit.
 sup muros tuos hierusalem con-
 stitui custodes tota die et tota
 nocte non tacebunt laudare nom-
 dñi. possunt et angelice uirtu-
 tes custodes murorum spirita-
 lium intellegi quae nobis deputa-
 te sunt ut nos suis solaciis contra
 malignos spiritus defendant.
 Clamat ergo iudith a longe custo-
 dibus postulans sibi aperire por-
 tas eo quod secum sit dñs sic et
 ecclesia in peregrinatione istius
 mundi et in uia p̄sentis uitae
 constituta totis medullis cordis
 clamans postulat ut p suffragia
 scōrum sibi supne patriae pan-
 datur introitus. Ut ibi nominis
 sui expleat officium dicens cū
 propheta. Aperite mihi portas
 iustitiae et ingressus in eas con-
 fitebor dño haec porta dñi
 iusti intrabunt p eam. Et unde
 hoc deposcat addit dicens quia
 nobiscum est qui fecit uirtutem

in isrl. ualde enim iustum est ut
 quire unitum cum capite suo agnos
 cit. de quo scriptum est. dñs uir
 tutem populo suo dabit et bene
 dicit populum suum in pace
 cum eo ad caelestis regni apicem
 ascendat quia sine eo nullomodo
 illuc puenire potest. Unde ipsa
 ueritas in euangelio ait. Nemo
 ascendit in caelum nisi qui descen
 dit de caelo filius hominis qui est
 in caelo. Potest et hoc quod dicit
 iudith custodibus murorum aperi
 te portas deuotio cordis auditorū
 suorum ab ea postulata intellegi.
 hoc est ut pparent intentionem
 cordis et accipienda ea quae sibi
 dicuntur sicut saluator in euange
 lio pparabolas docens turbas dixit.
 qui habet aures audiendi audiat.
 Et iohannis apostolus in apocalipsi
 sua eandem sententiam sepius repe
 tit dicens. qui habet aures audiendi
 audiat. quid sps dicat ecclesiis.
 merito ergo illa quae uirtutes dñi
 quas fecit exponere uult audito
 res deuotos querit quia scriptum
 est. beatus qui causam suam loqui
 tur in aurem audientis. XVI.
Et factum est cum audissent uiri

uocem eius uocauerunt presbite
 ros ciuitatis. Et cucurrerunt ad eam
 omnes aminimo usque ad maximū.
 quō sperauerunt eam iam non eē
 uenturam. et accendentes lumina
 ria congrauerunt circa eam
 unuersi. Ad uocem iudith pres
 biteri ciuitatis cum omni plebe
 conueniunt quia ad doctrinā scāe
 ecclesiae non solum minores sed
 etiam maiores unuersi concur
 runt ut eius salubria dicta audi
 ant et pura intentione ad implenda
 suscipiant. hoc est enim luminaria
 accendere ad discendam ueritatē
 cordis piam deuotionem pberē
 et unuersas tenebras errorum
 a se expellere. **I**lla autem as
 cendens in eminentiori loco iussit
 fieri silentiū. Cumque omnes
 tacuissent dixit iudith. Laudate
 dñm dñm nostrū qui non deseruit
 sperantes in se. et in me ancilla
 sua adimpleuit misericordiam
 suam. quā promisit domui isrl.
 et inter fecit in manu mea hostē
 populi sui in hac nocte.
Quid est iudith in eminentiorem
 locum ascendere nisi scām ecclesiā
 ad superna et caelestia dogmata

sermonem conuertere ut illuc
nostros animos sustollat et ad lau
dandum dñi prouinuersis bene
ficiis suis quae misericorditer
uero inpendit isrl̄ torpentes
prouocet cuius uirtus hostem anti
quum interfecit in manu illius
feminae. De qua ad callidum ser
pentem in primordio dñs ait. Ecce
dabo uobis potestatem calcandi
sup serpentes et scorpiones et sup
omnem uirtutem inimici.

Et proferens de pera caput holofer
nis. ostendit illis dicens. Ecce caput
holofer nis principis militiae as
siriotorum. Ecce conopeum illius
in quo recumbebat inebrietate
sua. ubi et p̄ manum feminae p
cussit illum dñs noster. Uicit
autē ipse dñs. quō custodiuit me
angelus eius. Et hinc euntem
et ibi commorantem. Et inde
huc reuertentem. Et non permisit
me ancillam suam dñs conqui
nari. sed sine pollutione peccati
reuocauit me uobis. gaudentem
in uictoria sua. in euasione mea
et in liberatione ur̄a. Confiteam̄
illi om̄s quō bonus. quō in saeculū
misericordia eius.

Profert iudith in conspectu populi
caput holofer nis. Et ostendit illis
conopeum eius in quo recumbebat
inebrietate sua. Cum scā ecclesia
mentem supbam antiqui hostis fide
libus sermone lucido exponit. Et
dolum illius in quo militia plenus
confidebat illis aperte reuelat.
ut sciant quantē p̄uersitatis ini
micus eorum sit et quanta pietate
omnipotentis dī sub dominio fide
lium animarum superatus atq;
redactus est quas in lesas ab omni
fraude hostis et contaminatione
erroris p̄tectio diuina custodit.
ut his om̄ib; p̄fecte agnitis con
ditori suo atq; redemptori pro
hoc condignas gratias agant
atque deuotas laudes incessantē
referant. Hinc est quod pastor
ecclesiae auditores suos ammonuit
dicens. Sobrii estote et uigilate
quia aduersarius uester diabolus
tanquā leo rugiens circuit que
rens quem deuoret. Cui resistite
fortes fide. Hinc et paulus ait.
Timeo ne sicut serpens seduxit
euam astutia sua ita et sensus
ur̄i corrūpantur aueritate quae
ē in xp̄o ihū dño nr̄o. Et item.

95.
Confortamini inquit in dño et in poten-
tia uirtutis eius. Et induite uos ar-
ma dñi ut possitis stare aduersus
insidias diaboli. quia non est nobis
conluctatio aduersus carnem et san-
guinem sed aduersus principes
et potestates. aduersus mundi
rectores tenebrarum harum con-
tra spiritalia nequitia in caelestibus.

Uniuersi autem adorantes dñm dix-
erunt ad eam. benedixit te dñs
in uirtute sua quia propter ad nihilum
redigit inimicos nostros. Porro
ozias princeps populi isrl̄ dixit
ad eam. benedicta istud filia ad dñm
excelsum omnibus mulieribus
sup̄ terram. benedictus dñs qui cre-
auit caelum et terram. qui te di-
rexerit in uulnera capitis principis
inimicorum nostrorum quia
hodie nomen tuum ita magni-
ficauit. Ut non recedat laus tua
de ore hominum.

Benedicta est ecclesia in uirtute dñi
quia propter ipsum dñs contriuit potes-
tatem diaboli et benedicta est
illa omnibus mulieribus sup̄ terram.
quia fidei eius confessio et diuini
cultus uera relectio in toto orbe
retinet palmam. Cuius laus non

recedat de ore hominum qui me-
mores sunt eius studii et bonorum
actuum eo quod pro dilectionem
dñi et proximi quam maxime fer-
uet non ueretur magnitudinem
presentium tribulationum sed
fide plena et spe firma ad ten-
dit ad eminentiam caelestium
promiorum ubi in futura uita con-
sors erit gaudii et beatitudinis
sanctorum angelorum.

Porro achior uocatus uenit et
dixit. dñs isrl̄ cui tu testimonium
dedisti quod dulciscatur se de inimi-
cis suis. ipse caput omnium incre-
dulorum incidit in hac nocte in
manu mea. ut probes quia ita est
ecce caput holofernis qui in con-
temptu superbiae suae dñm israhel
contempsit. Et tibi interitum mi-
nabatur dicens. cum captus fuerit
populus isrl̄ gladio perforare pro-
cipiam latera tua. Uidens autem
achior caput holofernis angusti-
atus pro pauore. cecidit in faciem
sup̄ terram et aestuauit anima eius.

Postea uero quam resumpto spiritu recre-
atus est. prociidit ad pedes eius et
adorauit eam. Et cetera.

Per achior ducem ammonitarum

ut supra diximus pagani siue here-
 tici designantur. quicum uiderint
 sc̄am ecclesiam pfidei constantiā
 hostium ac persecutorum suorum
 ferocitate superare nimio pauore
 concussi a contumacia elationis
 suae corruunt atque sc̄am eccle-
 siam uenerari nimio terrore
 compelluntur. sicque cum sequacibus
 suis errorem suum relinquere
 atque fidelium numero se per cat-
 holicam confessionem et baptisma-
 tis p̄ceptionē ad sociare festinant.
 Unde per salam dicitur. Uenient
 ad te curui filii eorum quate hu-
 miliauerunt et adorabunt uestigia
 pedum tuorum. omnes quidem tra-
 hebant tibi et uocabunt te ciuita-
 tem dñi sion sc̄i israhel. >

Jxviii Dixit autem iudith ad omnē populū.
 Audite me fr̄s. suspendite caput
 hoc sup muros nostros. Erit cum
 exierit sol. Accipiat unusquisque
 arma sua et exite cum impetu
 non ut descendatis deorsum sed qua-
 si impetum facientes. Tunc ex plo-
 ratoribus necesse erit ut fugiant ad
 principem suum excitandum ad
 pugnam. Cumque duces eorum
 cucurrerint ad tabnaculū holoser-

nis et inuenerint eum tunc in
 suo sanguine uoluntatum deciderunt
 super eos timor. Cumque cognoueritis
 fugere illos. Ite post illos securi quo
 dñs conteret eos sub pedibus ur̄is. Et reliq.
 Docet ecclesia materno affectu atque
 magisteriali auctoritate filios suos
 qualiter hostem spiritalem insequantur.
 scilicet ut cum exierit sol suspendant
 caput inimici sui sup muros suos
 hoc est cum serenitas diuinae placen-
 tionis et superni solacii illis resplen-
 duerit. mox contrita supbia hos-
 tis antiqui doctrina euangelica
 quam muniantur credentes omnibus
 pace faciant et induti armis cae-
 lestibus id est. scuto fidei lorica ius-
 titiae galea salutis gladio sp̄s quod
 est uerbum di. non segniter sed for-
 titer inimicorum cuneum per-
 sequantur. At illi oboedientes uoci
 magistre p̄ omnia sicut erant
 edocti ita faciunt. Unde exter-
 riti duces aduersi exercitus ad
 principem suum suscitandum ire
 coguntur cum primi persecutorum
 uidentes sc̄ae ecclesiae unanimi-
 tatem et fiduciam contra se erectam
 ad idola sua et falsa numina
 concurrunt ut eorū unanimine

proteganur. sed cum ad eos confugerent
 inuenient illos foeditate propriae
 nequitiae esse spurcissimos nec eis aliquid
 solacium conferre posse cum ipsi omni
 uirtute atque robore sint destituti.
 Unde fugae praesidio se saluari sperantes
 relinquunt omnia cum quibus se tempo
 raliter ceteris excellere posse cre
 debant. Et per camporum uias et semitas
 callium disperguntur. quia non est
 uirtus neque consilium neque poten
 tia apud eos qui contra dominum rebel
 lare disponunt. sicut scriptum est.
 Non est prudentia. non est sapientia.
 non est consilium contra dominum. Et hie
 remias. non effugiet inquit uelox
 nec saluari se putat fortis. dies autem
 domini exercituum sumet uindictam
 de inimicis suis deuorabit gladius
 et saturabitur et inebriabitur san
 guine eorum. Videntes itaque
 filii israhel fugientes illos. descenden
 tes clangentesque tubis et uulantes
 post ipsos. et quomodo assirii non adunati
 infugam ibant praecipites. filii autem
 israhel uno agmine persequentes debili
 tabant omnes quos inuenire potuissent.
 Fugientes aduersarios israhelites
 persequuntur clangentes tubis et uul
 lantes. quia praedicatores sancti non armis

car nalibus sed tuba euangelica hostium
 fugant exercitum et uictoriam su
 mere certant de inimicis suis.
 Unde in libro iudicum gedeon contra
 madianitas pugnaturus non hastam
 clipeum aut gladium sed tubas
 et lampades tulit. atque in eis fa
 mosissimam uictoriam de hostibus
 suis percipit. ut praefiguraret futuros
 euangelii praedicores quibus conluctatio
 non erat gerenda contra carnem
 et sanguinem sed aduersus principes
 et potestates istius saeculi aduersus
 mundi rectores tenebrarum harum
 contra spiritalia nequitiae incae
 lestibus. uocem praedicationis et mira
 culorum fulgore magis quam ar
 morum conuassatione terrere
 atque superare hostes uniuersos.
 Et nota quod dicit assirios non adunatos
 infugamisse praecipites. filios autem
 israhel uno agmine eos persequentes.
 quia paganorum et hereticorum
 et omnium impiorum multiplices
 sunt errores et uaria iniquitatum
 deuia in quibus dispersi numquam se
 coadunare in uia iustitiae possunt.
 populus autem dei et ueri confessores
 christi uno agmine hoc est. uno fidei
 tenore ueritatis tramite pergunt

et certam uictoriā de persecutoribus
 suis capiunt. Misitque ozias
 nuntios per omnes ciuitates et regi-
 ones isrl. Omnis itaque regio omnisque
 uis electam iuuentutē misit ar-
 mata post eos. et persecuti sunt eos
 in ore gladii. quousque peruenērūt
 ad extremitatē finium suarum.
 Reliqui autē qui erant in bethulia
 ingressi sunt castra assiriorum
 et perdam quā fugientes assirii re-
 liquerant abstulerunt. Et onustati
 sunt ualde. Ozias qui inter pre-
 tatur robur dñi nuntios per omnes
 ciuitates et regiones isrl mittit
 exhortans eos uenire ad sequen-
 dos hostes cum strenuitas scōrum
 p̄dicatorum qui fide xp̄i confor-
 tati sunt per uerbum euangelii
 om̄s incitat contra hostes xp̄iane
 religionēs ut recte credendo et
 bene operando inimicorū studeant
 p̄ferre multitudine. Unde
 om̄s urbs et om̄s regio electam
 iuuentutē armata misit post
 eos. quia ad p̄dicationem uerbi
 dī ex singulis gentibus atque prouincis
 p̄bat p̄sonae et uiribus animi inde-
 fectae in militia dñi ad contere-
 ndos hostes eius conueniunt. q̄d p̄reui

dens in spū p̄pheta esaias ait. Ecce
 isti de longe ueniunt et ecce illi
 ab aquilone et mari et isti de terra
 australi. Laudis caeli et exultet terra
 iubilante montes laudem quia conso-
 latus ē dñs populum suū et paupe-
 rum suorū miserabitur. Et bene-
 dicitur q̄d persecuti sunt eos in ore
 gladii usque ad extremitatem fi-
 nium suorū. quia non cito miles
 xp̄i debet securus eē hoste intro
 patriā manente sed toto nisu labo-
 rare ut eum expellat de finibus
 conuersationis suae cogitationis
 scilicet uerborū et actuum ne forte
 si alibi concedit illi habitationē
 subito eum confundat ac comeret.
 Cū autē pactum fuerit bellū tunc
 de hoste iam securus reportabit
 triumphum. Hi uero qui uicti
 res reuersi sunt ad bethuliam om̄a
 quaeque erant illorum abstulerunt
 secum. ita ut non esset numerus in
 pecoribus iniumentis et uniuersis
 mobilibus eorum. ut a minimo usque
 ad magnum om̄s diuites fierent
 de p̄dationibus eorum. Intueri oportet
 quod diē eos qui infra ciuitatē
 remanserant assiriorū abstu-
 lisse perdam. eos uero qui uictores

decade hostium reuer si sunt pecorū
 et iumentorum et uniuersorum mo
 bilium tulisse multitudinē quia
 licet impar labor sit militum xpi
 una tam debet eē intentio et eadē
 deuotio ut quicquid de hostiū iniqua
 possēssione eripere possint adorna
 tū et diuitias scāe ecclesiae conuer
 tant. hoc ē aurum sapientiae
 argentum eloquentiae gemmas mo
 raliū ac uirtutum nec non et
 homines carnali sensu deditos qui
 captiuati erant idolatria et serui
 tute uitiorum obnoxia quatenus
 haec omnia quae supb. asseruit et
 princeps mundi huius iniuste pos
 sidebat pbellatores xpi referant
 ad honestatē diuini cultus. **XVIII.**
Ioachim autē summus pontifex de
 hierusalem uenit in bethuliam cū
 uniuersis presbiteris suis ut uideret
 iudith. quaecū exisset ad illum.
 benedixerunt illam omēs una uoce
 dicentes. tu gloria hierusalem.
 tu laetitia isrl. tu honorificētia
 populi nostri. quia fecisti uiriliter
 et confortatum ē cor tuum alterū
 nescieris. Ideo et manus dñi confor
 tauit te. Et ideo **eris bene**
dicta in aeternum. et dixit

omnis populus fiat fiat.
 Quid p iochim summū pontificem
 de hierusalem. nisi redemptor n̄r
 intellegitur qui factus adō nobis
 pontifex in aeternū secundum
 ordinem melchi sedech. p quem
 habemus accessum ad patrem et
 spem uitae aeternae. quod bene
 nominis eius interptatio exprimere
 uidetur. Interptatur enim iochim
 dñi resurrectio. Unde ipsa ueritas
 in euangelio ait. Ego sum resur
 rectio et uita qui credit in me non
 morietur in aeternū. Hic ergo
 pontifex uenit de hierusalem
 in bethuliam cum decem caelis descendit
 in uterū uirginis ex quo carnem
 adsumens homo factus ē p nobis.
 Unde elegit discipulos uos ipse fr̄s
 suos in euangelio nominauit. qui
 merito presbiteri ppter honoris
 dignitatē et sapientiae pfectionē
 nominantur ut uideret iudith
 ut pbaret scilicet ecclesiae suae
 fidem et confessionem. quaecum
 exisset ad illū hoc ē deuotionem
 m̄tis suae bona operatione osten
 deret. benedixer̄ illam omēs una
 uoce dicentes. Tu gloria hierusalē.
 tu laetitia isrl. tu honorificētia

populi nostri. Benedicit ergo ecclesiam suam dominus cum ea gratiarum suarum ubertate replet et omnibus laudabilem esse demonstrat pro qua et ad patrem gratias agens in euangelio ait. Confiteor tibi pater domine caeli et terrae quia abscondisti haec a sapientibus et prudentibus et reuelasti ea paruulis. Hinc et psalome dicitur. Surrexerunt filii eius et beatissimam predicauerunt uir eius et laudauit eam. gloria ergo hierusalem est sancta ecclesia quia ad caelestem pertinet ciuitatem dei et ad societatem atque beatitudinem sanctorum angelorum. quae fecit uiriliter contra mundi confligens principatum contempnendo minas et persecutiones hostium castitatem amauit quia sinceritatem fidei conseruauit pro qua omnem multitudinem fidelium apostolus se caelesti regi disponuisse gloriabatur dicens. Responsaui enim uos uni uiro uirginem castam exhibere christo. cuius thoro immaculatam ipsa se custodit nec hereticorum errori communicare ullomodo consentit sed benedictionem quam ad domino precepit incontaminatam perpetually seruare contendit.

Unde omnis populus ad benedictionem pontificis et presbiterorum respondit fiat fiat hoc est amen amen. quia maioribus siue minoribus filius matris ecclesiae ipsa sola in toto orbe predicabitur et condigna caelesti sponso ubique et semper laudabitur. Per dies autem triginta uix collecta sunt spolia asiriorum a populo israel. Isti dies triginta uniuersum tempus presentis uitae significauit quo populus dei pro fidem spem et caritatem diuina precepta seruando de hoste triumphans colligit spolia eius ac spiritalem asirium sua suppellectili uastando depredat. Cetero quia fiducialiter regem suum obsequendo uictor ubique et fortis existat in proelio. de quo scriptum est. Dominus fortis dominus potens in proelio. Et in euangelica parabola ipsa ueritas narrat. quod fortis cum armatus custodit atrium suum in pace sunt ea quae possidet. Si autem fortior illo superueniens uicerit eum uniuersa arma eius auferet inquit. confidebat. Et spolia eius distribu et. Hinc et in salomone de forte muliere predicatur quod confidat in ea cor uiri sui et spolis non indigeat. Quia accinxit

fortitudine lumbos suos et roborauit
brachium suum. fortitudo et decor
indumentum eius et ridebit indie
nouissimo. Porro autem uniuersa
quae holofernis pecularia fuisse
probata sunt dederunt iudith. in auro
et argento et uestib; et gemmis et
omni suppellectile et tradita sunt
illi omnia a populo. Quid est
quod dicit uniuersa quae pecularia
fuerunt holofernis populum dedisse
iudith. nisi quod quicq; fidelium qui
militiam christi gerunt quicquid ab
hostium principatu uel propria
tate rapiunt totum ad laudem et
studium sanctae matris communiter
deputant ecclesiae et ad ornatum
eius spiritalem conferre festinant.
ut ipsa in auro sapientiae fulgeat.
In nitore eloquentiae resplendat.
In gemmis pretiosis uirtutum radiat.
et ornamentis uariarum discipli-
narum induatur. Totum enim
quod de bonis rebus possessor iniquus
iniuste possidebat. hoc ipsa recte
ad suum adtrahit decorem. Unde
et in exodo populus dei ab aegypto
recedens thesauris aegyptiorum
onustus ualde incedebat. Atque
ad culturam dei tabernaculi eius

constructionem in desertum secum
asportabat. Sic et dauid rex acce-
teri reges iusti subuerti testamento
quae ab hostium manibus diuersis proe-
luis eruebant ad ministerium templi
dei domino consecrabant.
Et omnes populi gaudebant cum mulieribus
et uirginibus et iuuenibus in organis
et citharis. Omnis populus dei
decepta uictoria gaudet cum uniuersa
membra christi in fine mundi detri-
umpho antiqui hostis pleniter
exultant. Tuncque in organis et citharis
laudes dei resonant quando
et uoce iubilationis et concordi
modulatione perfectae uitae omni-
potenti domino laudes perpetualiter
decantant. Tunc et iudith nostra
canticum nouum cantat domino.
quando de corruptione uel lesione
hostium nihil ultra ueretur.
de quo consequenter scribitur. **XXX.**
Tunc cantauit canticum hoc domino iudith
dicens. Judith hoc est confitens et
laudans. Tunc canticum cantat domino
quando sancta ecclesia sponsa uideli-
cet summi regis post pactum bellum
praesentis uitae quo contra diabolum
atque hostes spirituales conflagabat
per triumpho atque ereptione sua

dño grates condignas exsoluet
 atque officii sui sine aliquo impedi
 mto pleniter ipsi exhibet minis
 terium nec aliquid ei tunc obertu
 paterni nominis hoc ē merari
 recordatio. quando iam nulla pris
 tine amaritudinis remanebit
 portio. sed tota in gaudii pfecti
 magnitudinē uertitur tēpora
 lis doloris afflictio. Cū iuxta
 apocalipsin iohannis tabernacu
 lum dī erit cū hominib; et habi
 tabit cum eis. Et ipsi populus
 eius erunt. Et ipse dī cū eis erit
 eorum dī. Et absterget dī omne
 lacrimā ab oculis eorū. et mors
 ultra non erit neq; luctus neque
 clamor neq; dolor erit ultra
 quae prima abierunt. sed uide
 amus quomodo canticū iudith
 inchoet. Incipite dño in tri
 panis cantate dño in cimbalis
 modulamini illi psalmū nouum.
 exultate et inuocate nomen eius.
 Tripanum quidē eē dicunt
 musicum instrumentum quasi duab;
 motis solis capitib; conuenientib;
 supra eas densi coru sonora resul
 tatio quod musici disciplinabili
 mensura pcutientes geminata

resonatione modulantur. Alii autē
 dicunt. Tripanum eē rem mini
 mā eo quod in manu mulieris por
 tare potest. sic scriptū est. in exodo
 sumpsit aū maria pphetissā soror
 aaron tripanum in manu sua
 et fieri tubam cū uno fistulo inca
 pite angusto p qd in spiratur
 mystice significans minimā scien
 tiā eē legis ueteris in manu sīna
 gogae iudaeorum. Antiquis tēpo
 rib; quae modo p xpm dilata ē
 in manib; scēe ecclesiae. Cimbala
 uero sunt paruissimae fialae per
 mixtis metallis cōpositae uentri
 cula sua in laterib; habentes quae
 artificiosa modulatione conlise
 acutissimum sonum delectabili
 consonatione restituunt. Et signi
 ficant labiorum nostrorū motū
 quae non in merito inter musica
 instrumenta posita sunt. quia
 et similitudo quae eētā est cimbalo
 rū et per uoces humanae armo
 niā reddere suauissimā conpro
 bantur. Armonia ē enim diuer
 sarū rerum in unam conuenien
 tiā redacta copulatio. quod et
 in uoce humana constat accedere.
 quando et tempora ipsa et syllabae

adunam uocis concordia pducunt.
 P salmus autē est ut a maiorib; tradit
 organum musicum sicut cithara
 pindariū. Aliaq; quae uocib; nris
 dulcissima modulatione respon
 deant. qd saepe diximus adactus
 nros pbatissimos ptinere. ac inde
 intuemdum nob est. qualiter can
 tatrix nra iubet nos dno laudes
 canere. hoc e primum incipere
 illi intrimpanis. de inde cantare
 in cimbalis. sicq; modulare ipsi
 psalmum nouum. scilicet demonst
 rans qd si uelimus do canticum
 nostrum placere. studeamus ei corde
 et ore atque bona operatione conso
 nas laudes dicere. Ille enim incipit
 dno intrimpano qui legis dmi pcepta
 assiduae cordis sui meditatur secreto.
 Ille ei cantat in cimbalo qui catholica
 confessione cum canticis spiritalib;
 labiorum decenti pferet iubilo.
 Ille pse modulatur ei psalmū nouum
 qui in nouitate uitae ambulans
 piae cordis intentioni erectae
 oris confessioni concinnū boni ope
 ris adiungit actum. Unde in psal
 terio scriptum ē. Laudate dnm
 quō bonus est. psalmus dō nostro
 iocunda sit laudatio. Omis opera

humana mercedem sibi postulat
 debere retribui. ut quod laboriose
 pagimus spe ppositi muneris con
 solemur. in laudationib; uero dmi
 actus ipse habet pmium suam.
 quando ipsa erit retributio quae
 nunc ē exercitatio. Nam cū bonū
 sit dnm pdicare inde unusquisq;
 noscitur pmissa dona recipere.
 recipit plane quando in illa ange
 lica societate singulare fit munus
 scōrum ppetuum dmi subire pre
 conium. laudemus ergo deuotione
 qua possumus et hic illa beata dona
 meditemur. quidem felicius
 quāmodo exercere quod te speras
 in futura beatitudine posse per
 agere. Spe enim iam salui facti
 sumus sed nondum apparuit
 quidemur. cum enim xps appa
 ruerit uita nra tunc et ipsi cū eo
 apparebimus in gloria. Unde
 et sequitur. Dns conterens
 bella dnis nomen ē illi. qui posuit
 castra sua in medio populi sui.
 ut eriperet nos de manu omniū
 inimicorum nostrorū. Redemp
 tor itaque nr de quo in psalmo
 scriptū est. Dns fortis dns potens
 in proelio. Ipse p sanguine crucis

suae contriuit saeculiam diaboli
 et mundum subiecit suaeditioni
 qui resurgens a mortuis ad discipu-
 los suos ait. data est mihi omnis potes-
 tas in caelo et in terra. euntes do-
 cete omnes gentes baptizantes eas
 in nomine patris et filii et spiritus sancti.
 docentes eas seruire omnia quae-
 cumque mandavi uobis. Et ecce
 ego uobiscum sum omnibus diebus
 usque ad consummationem saeculi.
 Castra ergo sua in medio populi
 posuit. cum ecclesiam suam in me-
 dio nationum constituit. In qua
 semper manens cotidie electos suos
 de manibus inimicorum liberat.
 sed in fine mundi perfectam libera-
 tionem eis praestabit. quando ab-
 sorbetur id quod mortale est
 auita et ipsa nouissima destruet
 mors. quando sancti fulgebunt sicut
 sol in regno patris eorum. et inter-
 ritum omnium hostium suorum
 cum capite suo. ipsi uidentes ride-
 bunt et dicent. Ecce homo qui in-
 posuit dominum adiutorem sibi sed spe-
 rauit in multitudine diuitiarum
 suarum et perualuit in uanitate sua.
 Ego autem sicut oliua fructifera in domo
 domini speraui in misericordia eius

in aeternum et in saeculum saeculi.
 confitebor illi in saeculum. > *id est*
 Unde nunc replicans contumaciam
 inimicorum suorum in carmine suo
 subiunxit dicens. > *id est*
 Venit assur ex montibus ab aquilone
 in multitudine fortitudinis suae.
 Cuius multitudo obdurauit torren-
 tes. et equicorum cooperuerunt
 ualles. dixit se incensurum fines
 meos. et iuuenes meos occisuros
 gladio infantes meos dare in praedam.
 et uirgines in captiuitatem. dominus autem
 omnipotens nocuit eum et tradidit eum
 in manus feminae et effudit eum.
 Assur quem esaias uirgam furoris dei
 et baculum indignationis eius ap-
 pellat. mystice significat diabolum
 qui per ministros suos hoc est in mun-
 dos spiritus uel homines paganos seu
 iudaeos siue etiam hereticos ueni-
 ens ex montibus id est de superbia sua
 tractatibus. Et ab aquilone hoc est
 ab infidelitatis frigore disposuit
 bellum contra populum dei. cuius
 militiae multitudo obdurauit
 torrentes. Cum uarias temporali-
 fidelibus excitauit persecutiones.
 eiusque equi cooperuerunt ualles.
 cum superbia electorum eius uinculis

captiuauerat humiles: cuius arrogan-
tia plausit sibi fines ecclesiae deuasia-
tarum et iuuenes eius hoc est robu-
tos quosque infide et bonis operibus
gladio persecutionis occisuraf. Infan-
tes quippe de quib; scriptum ē. Ex ore
infantium et lactantium pfectisti lau-
dem. Accipere in seductionis pdam
et uirgines: hoc est castas et pudicas
animas abducturum in carcerem
uitorum. sed licet ipse caeca stultitia
tanta sibi plausit. Non tamen secdm
uotum eius rerum ordo ei cessit.
sed mirabili consilio dī supbia eius des-
tructa est. Et ipse qui alibi ait. in
caelum ascendam sup sidera dī exal-
tabo solum meū sedebo in monte tes-
tamenti in laterib; aquilonis ascenda
sup altitudinē nubium. ero similis
altissimo. Cecidit de caelo lucifer
qui mane oriebatur et corruit
in terrā qui uulnerabat gentes. dñs
ergo omps nocuit eum et tradidit
in manus feminae quae caput serpen-
tis contere in genesi olim descripta
est. Et confudit eum ligans uide-
licet ancillis suis. quae deuotū ser-
uitium humili animo semp conditori
suo exhibebant. Atq; ita ipse qui per
superbiam sibi similitudinē dī pro-

miserat detractus ad inferos et in pro-
fundum lacu dimer sus ē. Id est ad
infernum ultimum. hoc enim sig-
nificat lacu pfunditas p quo in euan-
gelio tenebras exteriores legimus.
ubi est fletus et stridor dentium.
Honenim cecidit potens eorum uiue-
nib; nec filii titan percusserunt eum.
nec excelsi gigantes inposuerunt
se illi. sed iudith filia merari in specie
faciei suae dissoluit eum.
Honenim inmanitas psecutorū seae
ecclesiae uiuentib; hoc est ex robore
carnis superatur nec sagacitas humani
ingenii aut fortitudo imperii ter-
reni necem illis inferre potuit. sed
uirtus diuina p humilitatē ac simpli-
citatem fidelium suorū inimicam
cohorte superauit contriuit ac dissi-
pauit. species enim ac claritas om-
nium uirtutum quae lucebat in ser-
mone nre iudith. simul et opere causa
fuit hostib; maxime ruinae. quia
dum nesciunt bonum in alio reatum
caste diligere sed nequiter inuidere.
Unde potuerunt habere solaciū inde
sibi ppetuum adquirunt tormentum.
Exiit enim se uestimenta uindictis
et induit se uestimenta laetitiae in
exultatione filiorū isrl. unxit facie

suam unguento colligauit circinnos
 suos mitra ad decipiendum illum.
 sandalia eius rapuerunt oculos et
 pulchritudo eius captiuam fecit
 animam eius. Amputauit pugione
 ceruicem eius. Exiit se ecclesia
 uestimto uiduitatis cũ ueteris ho
 minis actus p quib; meruit ad
 deserri in aqua baptismatis abluit.
 et noui hominis conuersationem
 induit qui renouatur de die in die
 secđm imaginem eius qui creauit
 eum particeps facta gaudii cae
 lestis. Unde p saliam de hac com
 mutatione spiritalium indumen
 torũ ad hierusalem tipicam dicitur
 confusiois adulescentie tuae obli
 uisceris et obprobrium uiduitatis
 tuae non recordaberis amplius
 quia dominabitur tui qui fecit te.
 dñs exercituum nomen eius.

Unxit faciem suam unguento quan
 do unctione sacri chrisimatis ac
 cepti in uultu. ut iuxta psalmistã
 exhilararet faciem suam in oleo.
 colligauit circinnos suos mitra.
 cũ fluitantes motus cogitationum
 suarum diuino timore constri
 xit ac spe firma coadunauit.
 p quos conatus antiqui hostis cer

tissime delusit; sandalia eius rapuerunt
 oculos eius. quia induimta pedum suo
 rũ quib; calciata fuit in pparatione
 euangelii pacis. panxerunt oculos inimici
 et pulchritudo uirtutũ illius in po
 tentẽ fecit animam eius. Unde ueni
 quod superior facta p priae nequitie
 pugione damnando iugulauit cer
 uicem contumaciae eius.

Horruerunt p se constantiam eius et meli
 audaciam eius. In p sif qui inter p
 tantur temptantes. et medici qui re
 sonant metientes. exercitus diaboli
 idest maligni possunt intellegi sps.
 qui temptare ac decipere seruos di
 semp parati sunt. Inde legitur
 in euangelio ad caput nostrũ inde
 seruo accessisse temptator quem
 paulo post eadem scriptura appel
 lat diabolum. Et doctor gentium
 corinthis scribens ait. Ne temptat
 uos satanas ppter incontinentiam
 uram. Et alibi. ne temptat inquit
 uos is qui temptat. horrent ergo
 p si et medici spirituales. hoc e phalanges
 diaboli constantiam et audaciam eccle
 siae. quia agnoscunt illi a xpo potes
 tatem datam ee calcandi supra
 serpentes et scorpiones et sup omne
 uirtute inimici. Et quia fundata e

supra pectam. nec por te inferi pre-
ualebunt aduersus eam; hinc et pau-
lus auditores suos ammonuit dicens;
Resistite diabolo et fugiet a uobis.
Nihil enim superbius et ferocius
illo ē cum animi sui ostendere per-
mittitur qualitate; sed nihil eo
infirmius quando p̄ seruos x̄pi
diuina conuertitur potestate; nota
lector q̄d dicit. p̄sas ac medos hor-
rōre constantiā eius et ululare
assirios. et uide si forte uera opinio
sit quā supra posuimus de cambise
filio c̄ri. q̄d a plerisque iste nabo-
chodonosor quē historia memorat
ēē crederetur. quia p̄sas et medis
atq; assirijs dominari demonstrat.
Tunc ululauerunt castra assiriorū
quando apparuerunt humiles
mei arescentes insiti. Ululant
castra assiriorum quid dirigentes
inter p̄tantur. quando p̄secutores
ēcclesie quid disponebant bella
aduersus fideles. p̄ humilitatem
ipsorum qui p̄ abstinentiā morti-
ficabant in se desideria carnis.
et esuriunt atq; sitiunt iustitiam
uincuntur. Filii puellarū conpun-
xerunt eos. Et sicut pueros fugientes
occiderunt eos. Filii puellarum

sunt filii ecclesiarum. x̄pi qui hos-
tes suos ueluti pauidos et inhabi-
les ad pugnandum. telis sacra-
rum scripturarū pungunt. et fu-
gientes gladio uerbi occidunt.
cum ab audacia pugnandi eos de-
ponunt; non enim electi quib;
p̄ceptū est ut inimicos suos diligant.
et p̄p̄ sequentib; se orient ar-
mis corporalib; quēlibet inter-
ficere gestiunt. sed spiritualib;.
hoc ē sacris uirtutibus hostes suos
p̄ diuinum adiutoriū superare
contendunt. Unde certum eis
semp̄ prestatur auxiliū. sicut
in sequentib; n̄ra cantatrix dicendo
demonstrat. Perierunt in proelio
a facie dñi mei. Dñs enim fortis
dñs potens in proelio ipse dabit
uirtutē et fortitudinē plebi suae
et p̄tector salutariū x̄pi sui est.
Populi uidelicet x̄piani. qui sunt
membra unigeniti dī filii dñi. ui-
delicet n̄ri ih̄u x̄pi qui ē sup̄ om̄ia
d̄s benedictus in saecula.
H̄imnum cantemus dño. h̄imnum
nouum cantemus dō nostro.
Bene ergo incitat m̄stica iudith po-
pulum nouum sanguine saluatoris
redemptū. ut caneret dño h̄imnum

nouum. hoc ē noui testamenti. p̄
 dicit sacram̄tum; quod ideo dicit
 nouum. quia incarnationē dñi
 corporeis oculis actas antea nulla
 conspexit. Alias dō nihil nouum ē
 quando ante constitutionē mundi
 uniuersa presciuit. Hymnus autē
 grecus sermo ē. id est laus carmi
 num. lege composita et quō h̄mni
 erant. quos idolis suis etiam genti
 litas p̄sonabat; addidit. dō nostro
 ut qualem h̄mnum diceret dis
 tincte potuissimus aduertere.
 Adonai dñe magnus estu et p̄clarus
 in uirtute tua et quē superare
 nemo potest. Adonai ergo unum
 est de decem nominib; dī apud ebre
 os. et inter p̄tatur dñs. hoc signi
 ficans quod dominetur cunctae
 creature; ubi notandum quod ubi
 cumq; secundo ponitur dñs dñs
 ut in p̄senti loco et in ezechiele.
 ubi secūm septuaginta editionem.
 ad principem t̄rr̄i sermo dñi
 loquitur dicens. Mortibus incir
 cum cisorum morieris. in manib;
 alienorum. quia ego locutus sum
 dicit Adonai dñs; primū nomen
 tetra grammatum ē. q̄t proprie
 ad dñm p̄tinet et ineffabile dicitur

secūm commune q̄t saepe in hominib;
 inuenitur. Et bene adonai dñs uni
 genitus dī dicitur quia d̄s et homo.
 dñs ergo et d̄s quod dominetur om
 nib; uel q̄t timeatur a cunctis quem
 nemo in uirtute superare potest.
 sed potest p̄ humilitatem et subiecti
 onem placare et ad misericordiam
 flectere quia pius et misericors est
 omnib; qui ad eius benignitatem
 et clementiā confugiunt.
 Tibi seruiat om̄is creatura tua quia
 dixisti et facta sunt. misisti sp̄m tuū
 et creata sunt. et non est qui resistat
 uoci tuae. Nota q̄t sc̄m trinitatē
 in hoc carmine haec im̄stria pre
 dicat. hoc est dñm patrem qui dicto
 suo. id est per uerbum suum om̄ia
 fecit. et p̄ sp̄m suum cuncta creauit.
 huiusmodi ē. et illud psalm̄ ist̄
 quo ait. uerbo dī caeli firmatis
 et sp̄u oris eius om̄is uirtus eorū.
 Cuius uoci hoc est iussioni nullus
 resistere potest. quia in uoluntate
 eius uniuersa sunt posita cuius
 uelle facere est. Montes a fun
 damentis mouebuntur cū aquis.
 Per montes sup̄bia demonstratur
 p̄secutorum. qui a fundamentis mo
 uentur cum aquis. quando ab iniquis

consiliis et seditioib; desistunt. non uoluntate tamen sed necessitate. quia id quod superbe coeperunt uicti potentia dñi ad effectum pducere n̄ possunt. de qua re aliam comparationē subdidit dicens.

Petrae sicut caera liquefcent ante faciem tuam. Hoc est duritia superborum. quae se insuperabilem fore credebat. in p̄sentia aduentus tui mollescens deficiet. Nam sicut cera ē ex fauis collecta tenera molliq; substantia. quae sic ignis calore resoluitur. ut ei corpulentia poenitus adsumatur. Ita quoq; iudicio dñi a facie ipsius dispereunt peccatores. quē admodum cera proximo igne consumitur. Et benedicit eos a facie dñi eē dissoluendos. quia numquā ad gratiā ipsius beneficiaque uenturi sunt. Contrario quid illis qui timeant dñm eueniat audiamus.

Qui timeant te inquit magni erunt apud te p̄ om̄ia. Sicut enim contempnentes dñm minorantur ac deficiunt. Ita timeantes illum magni erunt apud ipsum. p̄ om̄ia scilicet in conlatione uirtutū et in augmento p̄miorum. post haec redit iterum. morata p̄phetissa ad exponendas poenas hosti-

um suorum ac dicit. Ne genti insurgenti sup̄ genus meū dñs enim om̄ps uindicauit in eis. Genus suū dicit. ueros cultores dñi. de quo in psalmo scriptum ē. Haec ē generatio querentiū dñm requirentiū faciē dñi iacob. Contrario ē alia generatio. hoc ē. praua et p̄uersa. de qua dñs in euangelio ait. Ecce ego mitto ad uos p̄phetas. et sapientes. et scribas. Ex illis occidetis et crucifigetis. Et ex eis flagellabitis in synagogis uestris. Et p̄sequimini de ciuitate in ciuitatem. ut ueniat sup̄ uos om̄is sanguis iustus. qui effusus est. super terram. N. sanguine abel iusti. usq; ad sanguinē zachariae filii barachie. quem occidistis inter templum et altare. Amen dico uobis. uenient haec om̄ia sup̄ generationem istam. Huc ergo generationi uae erit p̄petuum. quia sine ullo fine aeter num illi manet tormentum. iusto iudice sibi recte retribuente quae illa antea malitiosae in proximos suos egerat. Unde subiungitur. In die iudicii uisitauit illos. Uisitez utiq; illos non ut sup̄na cum sc̄is mercede coronet. sed ut cum diabolo et angelis eius p̄petuis poenis excruciet in inferno.

Dabit enim ignem et uermes in carnes
 eorum ut urantur et sentiant usque
 in sempiternum. Hinc uocem salato
 riā dñs. p̄saiam p̄phetam adiutor
 loquitur dicens. Nolite timere ob
 p̄brium hominū et blasphemias
 eorum nemetuatis. sicut enim uesti
 mentū sic comedit eos uermis et sic
 lanam sic deuorauit eos tinea.
 salus autem mea in sempiternum
 erit et iustitia mea in regenerati
 one et generationem. Non solū enim
 in carnes peccatorum tormenta
 inferni redundant. sed et in ani
 mas. quia utraque substantia digne
 ibi punietur. quae hic paenitentia
 peccatorum et bonorū operum fruc
 tum agere neglexit. sed ideo in
 carnibus dicit ignem et uermes
 dari. quia fetor uermiū. de corrup
 tione solet nasci carnis et sangui
 nis. Ideoq; caro recens sale condit.
 ut ex siccatō. umore sanguineo.
 uermes creare nequeat. Caro ergo
 et sanguis uermes creat. quia de
 lectatio carnalis cui condimentum
 continentiae resistit. poenam lux
 oriosit generat aeternam. De quo
 saluator in euangelio ait. Ubi uer
 mes eorum non moritur et ignis

non exstinguitur. In uerme p̄t̄idi
 nem gehennae. sicut in igne ardore
 designat. siue uermē dicit seron.
 scelerum paenitentia quae numquā
 in tormentis conscientiam afflic
 torum mordere cessabit. Ut ignis
 sit poena extrinsecus faciens. uer
 mis dolor interior accusans. ¶ XXI.
 Et factum est post haec omnis populus
 post uictoriam uenit adorare in hie
 rusalem dñm. Et mox ut purificati
 sunt obtulerunt om̄s holocausta et
 uota et repromissiones suas.
 Et factū est inquit post haec id est
 post necem holofernis. post hostium
 fugam et interitum. post congra
 tulationem ciuium cum iudith. de
 diuino auxilio sibi conlato. et delibe
 ratione sua et laudib; quas pro hoc
 dño soluebant. uenit omnis populus
 adorare in hierusalem dñm et pro
 ferre ei ibidem holocausta uota
 et repmissiones. quia ibi erat tem
 plum dī et altare et sc̄ificatio pre
 cipua. Mystice autē significat
 q̄d unusquisq; electorum post pactum
 bellam huius mundi. et uictoriam cer
 tam. de hostib; purificatus ab omni
 labe peccatorum. properat in sup̄nā
 ciuitatē dī. ubi uera ē uisio pacis. ut

ibi offerat conditori suo pura uota
 cordis placitam confessionem oris
 et gratia holocausta dō totius conū
 sationis suae. quando illud quod in
 apocalypsin descis scriptum est com
 pletur. Absterget inquit dī omnē
 lacrimam ab oculis eorum. tanta
 illius ciuitatis et tam celsa dedi
 munere claritas apparebit. ut nul
 la remaneant uestigia uetustatis.
 quandoquidem et corpora caelestis
 incorruptio sublimabit et mentes
 aeterni regis. pascet intuitus.
 Et mors ultra non erit neq; luctus
 neque clamor neq; dolor erit que
 prima abierunt cum scā ciuitate
 nouissimo iudicio glorificata do
 lor luctus et mortalitas tantum
 in gehenna remanebunt.

Porro iudith uniuersa uasa bellica
 holofernis quae dedit ei populus.
 et conopeum quod ipsa sustulerat
 in anathema obliuionis. Subaudi
 tur obtulit dō. quod ergo iudith
 uniuersa uasa bellica holofernis
 sibi data a populo consecrabat dño.
 significat quod scā ecclesia illas
 animas quas diabolus sua malitia
 delusas in usum ministerii sui ad
 opera scilicet impietatis subiectos

habuit. Ipsa p bonum studium ab
 illius potestate eruens uasa accep
 tabilia aqua et uerbo effecit dō.
 iuxta illam parabolam euangelii
 quae dñs ad iudaeos loquitur dicens.
 Nemo potest uasa fortis ingressus
 in domum diripere. nisi prius
 fortem alliget et tunc domum
 eius diripiet. Cum enim redemp
 tor humani generis principem
 huius mundi eiecit foras et alliga
 uit fortem. Tunc accepit ecclesia
 ipsius ab eo potestatem ut uasa
 hostis diripiens conuerteret in
 uasa pietatis. nec non et studium
 quo nefandi seductoris fraudes
 predicando detegebat. ipsū etiā
 pro dono acceptabili offert regi
 et creatori suo. Unde subiungit.
 Et conopeum quod ipsa tulerat
 in anathema obliuionis. Conopeū
 ergo quod rete muscarum esse
 dicitur. dolisunt quibus in pru
 dentes capiuntur. sed hos anathe
 matizat et dampnat scā mater
 ecclesia quia illos displicere dño
 nouit innocentia autem placere
 iuxta illud psalmi ste. Innocens
 manibus et mundo corde qui non
 accepit in uano animam suam

nec iurauit indolo proximo suo.
 hic accipiet benedictionem ad dño
 et misericordiam ad dño salutaris suo.

¶ **E**rat autem populus iocundus secundum
 faciem scōrum. Veraciter enim
 populus dī tunc iocundus erit cū
 puenit ad contemplationem
 uultus conditoris sui nec non et
 in hac peregrinatione iam in spe
 futurorum bonorum quodam
 modo iocundus et laetus est.

¶ **U**nde dicit apostolus. spe iam salui
 facti sumus. Et iterum. spe inquit
 gaudentes in tribulatione pati
 entes. hinc et ipsa ueritas in euan
 gelio discipulis ait. Cum uos per
 secuti fuerint. Et dixerint omne
 malum aduersum uos mentien
 tes propter nomen meum. gau
 deate et exultate quia merces
 uestra copiosa ē in caelis.

¶ **E**t per tres menses gaudium huius
 uictoriae caelebratum est cum
 iudith. Quid est per tres menses
 gaudium huius uictoriae caele
 brare cum iudith. nisi quemlibet
 scōrum fide spe et caritate in in
 colatu istius mundi cum matre
 ecclesia congratulari et pro uirib;
 certare ut diuina gratia adiutus

integrum et sine querella spm
 suum animam et corpus in aduen
 tum dñi nostri ihu xpi confer
 uet. fides enim dño testante ho
 minem saluum facit et despe
 psalmista ait. quis sperat in dño
 non confundetur in aeternum.

¶ **H**inc et iohannis apostolus de cari
 tate dixit. qui manet in caritate
 in dño manet et dñs in eo. pro tres menses
 ergo huiusmodi gaudium caele
 brat omnis qui ad aeternam beati
 tudinem recte puenire desiderat
 et pia intentione recta locutione
 atque bona operatione uitam pre
 sentem ducendo aduentum iudi
 cis sui sollicitus exspectat. Cum
 autem ille uenerit et tempus labo
 ris istius transierit tunc fiet
 quod sequitur.

¶ **P**ost dies autem illos unusquisque
 redit in suam. Quia finito iudicio
 accepta sententia scī dī de peregrina
 tione istius mundi migrabunt
 ad possidendum regnum patris
 aeterni quod paratum ē illis ab ori
 gine mundi.

¶ **E**t iudith magna facta est in bethulia
 et preclarior erat uniuersae terrae
 israhel. quia tunc apparebit

claritas et gloria sc̄ae ecclesiae quae
antea latebat cum impressuris istius
mundi uersabatur. Tunc enim iuxta
euangelicum testimonium iusti ful-
gebunt sicut sol in regno patris eorū
et puritas fidei per quam apostolus
omnes rite credentes uirginem
castam se dispondisse uni uiro x̄po
gloriabatur. In uera bethulia hocē
in uirginitate perpetua clarebit.
quando sponsa nobilissima sup̄no
sponso ueraciter coniuncta sine ma-
cula et sine ruga et sine corruptione
ulla caelestem hierusalem intraue-
rit. preclarior ergo iudic erat uni-
uersae terrae isrl̄ quia sol ecclesia
catholica eminet. in toto orbe terra-
rum super nas diuitias querens
thalamo caelestis regis dignissima
et cum eo perpetuum regnum pos-
sutura. de qua ipse sponsus in cantico
canticorum ait. sexaginta sunt
reginae et octoginta concubinae.
Una est columba mea perfecta mea
una est. matri suae electa genetrici
suae. Uiderunt enim filiae et bea-
tissimam predicauerunt reginae
et concubinae laudauerunt eam.

¶ Erat etiam uirtuti castitatis adiuncta
ita ut non cognosceret uirum omnib;

diebus uitae suae. Ex quo defunctus
est manasses uir eius.

Castitas ergo ecclesiae admirabilis
est et ualde laudabilis quae postquā
pompaē diaboli et idolatriae abdi-
cauerat. Et iuxta apostoli sententiā.
mundus sibi crucifixus est. Ipsaq;
mundo nequaquam ultra passa est
ad inlecebras carnalium uoluptatū
atque pristinas sordes uitiorum
relabi sed lauacro sacrae regenera-
tionis abluta atque renata quod
reliquum est temporis infide-
lium filii dī. Cui per paulum dicit.

Eratis autem aliquando tenebrae
nunc autem lux in dño ut filii lucis
ambulate.

¶ Erat autem diebus festis procedens
cum gloria. festa xp̄ianae religi-
onis sunt quibus recordatur tēpo-
ris dominicae incarnationis pas-
sionis resurrectionis atque ascen-
sionis ad caelos. Et aduentum sp̄s sc̄i.
sc̄orumque martirum atque
confessorum natalicia atque triū-
phos in quibus omnibus ecclesia
procedit cum magna gloria. quia
honestā conuersatione et probis
moribus atque laudibus diuina
incessabiliter commemorat sacra m̄ta.

quod propheta nouo populo hoc est
xpiano mandare uidetur in psal
terio ubi scriptum est. Constitu
te diem sollempnem in frequen
tationibus usque ad cornu altaris.

Diem sollempnem dicitur quod honore
dñi et scōrum confessione sacratus
est. In frequentationibus id est
processionibus crebris quas populi
turba condensat. Et reddit caele
berrima deuotione festiua. quod
uero addidit usque ad cornu al
taris. Prohibentur aliqui forsitan
quod multis in usu est. audita euan
gelii lectione discedere. Non enim
ad cornu altaris accedunt. quicō
municationis gratia non replentur.
hoc de isto altare uisuali ut mihi
uidetur competenter accipimus
quo corpus et sanguis dñi sollempni
nobis frequentatione largitur.
illud uero altare est ante conspec
tum dñi ubi purificatis animis
per contemplationem ad scā iubemur
accedere ut in hac actuali sollempni
tate illud semper debeamus inspicere;

¶ Mansit autem in domo uiri sui annos
centum quinque et dimisit abram
suam liberam. Domum uiri pre
sentem mundum possumus accipere

in quo subest tribulationum desu
dat ecclesia quia postquam ab dica
uit errori. Cui antea sub gentili
conuersatione deseruiebat statim
molestiae persecutionum ei adre
uerunt. Ubi annos centum quinque
manebat quia sub lege dī militans
pro aeterna beatitudine ad ipis
cenda decertabat. quinque ergo
libri legis diuinae sunt in quibus
unius dī cultura commendatur.
Et omnium idolorum seruitus
poenitus inter dicitur. Centum
ergo quia de leua numerum trans
fert in dexteram aeternā beatitu
dinem ut diximus merito designat.
Et dimisit abram suam liberam
cum carnalium conuersationem
quae timore semper obnoxia est
in libertatem gratiae et securita
tem caritatis docendo exhortan
do atque bonis exemplis melio
rando perducit. ut iam bona
quae timore poenarum proparare
gerebat in spe premiorum et amo
re ipsius boni perfecte agere
studeat. qui iohannis ait. Timor
qui poenam habet non est in carita
te sed perfecta caritas foras mit
tit timorem. Unde timidi seruorū

et dilectione pleni liberorum assimi-
lantur conditione.

¶ Defuncta est ac sepulta cum viro
suo in bethulia.

Defunctam ac sepultam
dicit ecclesiam ex parte
membrorum eius quae ab initio pec-
cati protoplasti parentis nostri
usque ad finem mundi mortis cor-
porae iura effugere non poterat.
de quo per prophetam dicitur.
quis est homo qui uiuit et non uide-
bit mortem. moritur enim
iuxta ecclesiasticis sententiam. sa-
piens similiter ut insipiens et ad
unum finem properant omnia.
terra enim sepultura communis
est bonorum ac malorum siue
altiori sensu defuncta ac sepulta
cum viro suo iudith. quando eccle-
sia in baptisate conmoritur
xpo ut resurgat cum ipso. Unde
dicit apostolus. Consepulti enim
sumus cum illo per baptismum
in mortem. Ut quomodo resur-
rexit xps a mortuis p gloriam
patris. Ita et nos in nouitate
uitae ambulemus.

¶ Luxitque illam omnis populus
diebus septem. quid est quod omnis

populus luxit pro morte iudith
diebus septem nisi quaelecta di
per omne tempus presentis uitae
quod per septenarium dierum
numerum currit propter
peregrinationem praesentis
ecclesiae in dolore et gemitu
se affligunt. donec aspiret dies
et inclinentur umbrae. sed luctus
iste non ex desperatione sed magis
tedio presentium atque ex af-
fectu futurorum quem assidue
habent sci nascitur. Ex quorum
persona propheta in psalmis lo-
quitur dicens. super flumina
babilonis illic sedimus et fleuimus
dum recordaremur tui sion. Et
item. sitiuit inquit anima mea
ad dm uiuum quando ueniam et
apparebo ante faciem di. fuerunt
mihi lacrimae meae panes die
ac nocte dum dicitur mihi coti-
die ubi est ds tuus. Ergo ut dixi-
mus plactus ecclesiastici sollemp-
nes sunt non lugubres. Unde in
euangelio legitur quod rachel
ploraret filios suos et nollet con-
solari quia non sunt. Curauerunt
uiri timorati stephanum et fecerunt
super eo plactum magnum. beati

qui lugent nunc quō ipsi consola
buntur. Contra. 10 autem uae
illis qui nunc rident quō flebunt.
flectit ergo modo scīdī euntes
et mittentes semina sua. Ueni
entes autem uenient in exul
tatione portantes manipulos suos;

1) In omni autem spatio uitae eius
2) non fuit qui per turbaret isrl
3) et post mortem eius multis.
Quomodo autem dicitur quod
in spatio uitae iudith nullus p
turbaret israhel cum tota
humani generis uita tempta
tio sit super terram. sed for sita
de clade hostium for in secus dicit.
quod post acceptam per iudith uic
toriam minus molesti fuerint
ad tempus genti iudaeorum.
mysterium autem manifestum ē
quod nullus electos dī qui sunt
in presenti ecclesia nocere fundi
tus possit id est usque ad animae
interitum per tingere. Unde
ipsa ueritas in euangelio ait.
Omne quod dedit mihi pater ad
me ueniet et eum qui uenit ad me
non eiciam foras. Et item. qui uerbu
meum inquit audit. Et credit ei
qui memisit habet uitam aeterna.

Et in iudicium non uenit sed tran
siet a morte in uitam. hinc
et apostolus ait. quos autem
predicauit. hos et uocauit.
Et quos uocauit. hos et iusti
ficauit. quos autem iusti
ficauit illos et glorificauit.
fidei pro nobis quis contra nos.
Cunctis ergo diebus quibus ecclesia
in incolatu istius mundi peregrina
natur electi filii eius sub umbra
alarum dī usque ad finem uitae
proteguntur in lesi. Et si in hoc
tempore doloribus et angustiis
plenissimo sine damno salutis
suae conseruantur. quanto magis
post finem istius uitae sine om
ni angustia gemitu et periculo
custodiuntur. Ubi dolor uel ge
mitus amplius iam non erit
ullus. Et hoc est quod dicitur. post
mortem eius annis multis. quia
post obitum praesentis uitae in
saeculum saeculi anni eius sunt
quibus cum xpo feliciter uiuit
et regnat in aeternum.
Dies autem uictoriae huius festiui
tatis ab ebreis in numero dierum
scōrum accipitur. et colitur a iudeis
ex illo tempore usque in presentē diē.

Merito igitur festiuitas huius uictorie
 ab ebreis hoc est transitoribus in
 numero dierum scōrum accipitur
 et colitur a iudeis hoc est confesso
 ribus ex illo tempore usque in p̄
 sentem diem. q̄ omnes qui in uia
 istius uitae positi transire cupiunt
 ad regnum caeleste. Et confitentur
 d̄no misericordias eius et mirabi
 lia eius super filios hominum.
 nullomodo obliuisci poterunt sol
 lemnitatis istius sed in numero
 dierum scōrum accipiunt illam
 quando hanc solam in gaudio uni
 uersarum sollempnitatum suarū
 celebrant. Ex eo scilicet tempore
 quo primum per baptismum
 de inimici euaserunt potestate
 usque in presentem diem. Idest do
 neq̄ presens saeculum finiatur.
 Cum autem futura uenerit uita
 tunc iam festiuitas stabilis erit
 atque perfecta quando uidebitur
 d̄s deorum in sion et sc̄i eius regna
 bunt cum eo in saecula saeculorum
 A m e n

EXPLICIT EXPOSITIO

HRABANI MAURI IN LIBRUM I
 = UTI =